

Veri

1900

Vzgoji

Omiki

SLOVENSKI UČITELJ

1910

IX. slavnostna številka
obsega 32 strani.

Slovenski Učitelj

Glasilo slovenskih krščanskih učiteljskih
::: in katehetskih društev. :::

Last „Slomškove zveze“ in „Društva slovenskih katehetov“.

Letnik XI.

V Ljubljani, 15. septembra 1910.

Štev. 9.

Slava našemu osemdesetletnemu vladarju!

Avstrijski narodi so povsod na sijajen način praznovali 18. avgusta 80letnico ljubljene cesarja Franca Jožefa I., ki že 62. leto z junaško srčnostjo in očetovsko ljubeznijo nosi nelahko breme vladarskih dolžnosti. — Visoka starost je že itak častitljiva, če jo doseže mož, ki je vsestransko priljubljen, ki kljub številnim letom z milo, a krepko roko vodi usodo avstrijskih narodov. Ko občudujemo vztrajnost miroljubnega, neumorno delujočega starčeka-vladarja, ki ga spoštujejo prvaki vseh evropskih držav kot svojega očeta, prosimo obenem dobrotljivega Boga, naj bi naklonil presvetlemu našemu jubilarju še to veselje, da bi videl vse avstrijske narode združene v slogi, edinosti in krščanski ljubezni.

Po prvem deceniju.

(Pri občnem zboru „Slomškove zveze“ dne 8. avgusta 1910 poročal c. kr. učitelj Josip Novak.)

Kako, da ima slovensko učiteljstvo dvojno stanovsko organizacijo? Zakaj ni složno združeno v eni zvezi, kakor je bilo pred leti, in sicer v tisti, ki je izšla iz prvega kranjskega učiteljskega društva, ustanovljenega leta 1869. z namero, »združiti vse ljudske učitelje na Kranjskem, da duševno in materialno napredujejo in da se ljudske šole na Kranjskem vsestranskoboljšajo«?¹ Zakaj se je del slovenskega učiteljstva ločil od te organizacije ter si ustanovil svojo? Da, zakaj? Ker se je tako moralo zgoditi!

Krivda za to pa ne zadene nas, temveč tiste, ki so prvotno učiteljsko organizacijo zavozili na napačno pot in zavrgli (prava) načela, ki so bila sveta ustanoviteljem prvega kranjskega učiteljskega društva.

Dné 31. marca leta 1869. se je vršil v Ljubljani ustanovni zbor prvega učiteljskega društva na Kranjskem. V načelstvo tega društva so bili izvoljeni izborni šolniki in vrli bojovníki za narodne svetinje, sedaj že mirno v Bogu počivajoči Andrej Praprotnik, Matej Močnik, Ivan Tomšič i. dr. Predsednik Andrej Praprotnik je v svojem nagovoru poudarjal: »Tu v društvu moramo eden drugemu svetovati in eden drugega podučevati in tako z združeno močjo delati za blagor naše mladine, za srečo družine, za blaženost domovine, cerkve in države.«² In ko je pri istem zborovanju prišlo v razgovor »Kako naj se učitelj vede po novi šolski postavi«, ki je prav takrat imela zagledati beli dan, je učitelj Mat. Močnik naglašal, da naj bo učitelj kakor doslej tako tudi zanaprej pokoren deželski in duhovski gosposki po besedah Zveličarjevih: »Dajte cesarju, kar je cesarjevega, in Bogu, kar je božjega!« Posebno pa je še poudarjal potrebo krščanske izreje z obljubo, da hočejo »učitelji pod državnim nadzorstvom ravno tako skrbeti, truditi in poganjati se za krščansko-katoliško izrejo, kakor prej pod cerkvenim ter mladino izrejevati po načelih in vodilih krščanske vere.«³

Takega duha so bili učitelji, ki so stali ob zibeli prvega učiteljskega društva na Kranjskem. To so bili možje prave katoliško-narodne stranke, ki so očitno izpovedali svoje globoko versko prepričanje, in tako je bilo tudi vse tedanje zavedno slovensko učiteljstvo, ki je skoraj soglasno izvolilo imenovane prvobornike na čelo

¹ Učit. Tovariš, 1868, str. 370.

² Učit. Tovariš, 1869, str. 118.

³ Učit. Tovariš, 1869, str. 123.

svojemu društvu. Ta društvena načela se pa še tudi pozneje niso izpremenila, dokler so društvu načelovali imenovani možje.

Ker pa to prvo učiteljsko društvo kmalu ni več zadostovalo potrebam časa, so se začela po posameznih okrajih ustanavljati okrajna učiteljska društva, iz prvotnega učiteljskega društva pa je nastalo sedanje »Deželno slovensko učiteljsko društvo«; vsa ta pa so se leta 1889. združila z društvi sosednjih dežel v »Zavezo slovenskih učiteljskih društev«.

Tu pa so prišli na krmilo možje z drugačnimi načeli. Slovensko učiteljstvo, ki je bilo nekdanj odločno katoliško-narodno, so po svojem »Učiteljskem Tovarišu« bolj in bolj zavajali v protiverski liberalni tabor in leta 1899. je prišlo že tako daleč, da se je »Zavezarsko« učiteljstvo po svojih delegatih, zbranih pri glavni skupščini v Gorici, javno in odkrito izreklo, da priseza na program liberalne stranke ter je v dokaz temu izvolilo svojim častnim članom voditelja liberalne stranke župana Ivana Hribarja in dr. Ivana Tavčarja.

Predsednik »Zaveze«, učitelj Luka Jelenc, pa je na ravnoistem zborovanju očitno pokazal, kakšna je liberalna nedoslednost: zdelo se mu je potrebno zgražati se nad tistimi svojimi stanovskimi tovariši, ki so se ob istem času »dali zvabiti v celice ljubljanskega semenišča«¹ ter je v svojem globokem ogorčenju nad toliko »predrznostjo« nekaterih slovenskih učiteljev izjavil: »Onih trideset tovarišev, ki so šli v ljubljansko semenišče k duhovnim vajam, ne smatramo več za svoje tovariše!«

Torej nas, ki smo zadostili svoji vesti ter se nismo sramovali javno pokazati svojega katoliškega mišljenja, niso več smatrali svojim tovarišem oni »značaji«, ki so se polastili tiste učiteljske organizacije, ki je imela za ustanovitelje može našega mišljenja; sebe so pa ob ravnoistem času proglasili za svobodomiselce najširjega kalibra. Ali je bilo torej mogoče s takimi ljudmi še skupaj pod eno streho bivati? Ali ni bila nujna potreba, da smo se ločili?

Med slovenskim učiteljstvom je bilo še dokaj neustrašenih, odločnih značajev, ki tega preobrata niso mogli več mirno gledati ter še nadalje lepo mirno capljati za onimi, ki so se priklopili svobodomiselni stranki; njihov učiteljski ponos in njihova verska značajnost jim tega nista dovoljevala. Treba je bilo torej storiti odločilni korak ter se postaviti na lastne noge. Ločiti se je bilo treba popolnoma od onih, ki so zatajili najdražjo svetinjo slovenskega naroda, sveto katoliške vero, in odločno je bilo treba pokazati, da je med slovenskim učiteljstvom še nekaj dobrega, klenega zrna, ki sedaj že rodi stoteran sad.

¹ Učit. Tovariš, 1899, str. 207.

Ob priliki II. slovenskega katoliškega shoda, dne 10. septembra 1900, in obenem ob stoletnici rojstva našega vzornika Antona Slomška, smo si ustanovili lastno društvo, ki smo je imenovali »Slomškova zveza«.

Pripravljalni odbor je vabil slovensko učiteljstvo k osnovalnemu shodu s sledečimi tehtnimi besedami:

»Slomškova zveza« se imenuj naše društvo! S tem imenom bodi posvečen spomin onega moža, čigar stoletnico praznuje letos (1900) ves slovenski svet, čigar zasluge za šolstvo in našo narodnost morajo priznati in proslavljati tudi najhujši sovražniki katoliškega prepričanja. Ne le s šumnimi veselicami, lepimi govori in visokodonečimi napitnicami, temuč zlasti z odločnimi dejanji moramo obhajati stoletnico našega velikega vzornika. »Slomškova zveza« naj pripomore, da njegov duh prešinja in vlada vse one, katerim je v vzgojo izročena slovenska mladina. Slomškovo ime nam bodi program!«¹

Oklic pripravljalnega odbora ni bil brezuspešen. Kako se je izvršilo osnovalno zborovanje v dvorani nekdanjega Katoliškega doma na Turjaškem trgu, je tistim, ki so bili takrat navzoči, gotovo še v prav dobrem spominu.

Začetek je bil bolj skromen. Moškega učiteljstva ni bilo posebno veliko, mnogo pa je bilo gospodičen tovarišic — »Tovarišev« poročevalec, jih je naštel do 70² — kar je gotovo častno zanje. Vsi pa, kolikor jih je bilo, so bili pravi junaki in vrle junakinje ter se niso zbal groženj liberalnega učiteljstva, ki je obljubilo vse Slomškarje postaviti na sramotilni »pranger« ter jih izročiti slovenski javnosti v zasmeh in zaničevanje, ampak so pogumno stopali skozi vrsto liberalnega učiteljstva, ki je obkolilo Katoliški dom in je z zabavljicami pozdravljalo odločno katoliško učiteljstvo.

Poleg druge inteligence pa je bila na tem zborovanju zelo častno zastopana tudi častita duhovščina, ki je s svojo obilno udeležbo pokazala, da želi složnega delovanja šole in cerkve, ter da se veseli prvega koraka, ki se je storil za uresničenje te ideje.

Primeroma pičila udeležba moškega učiteljstva nas nikakor ni bila presenetila; tovariš Jaklič je bil v svojem pozdravnem nagovoru naravnost izjavil: »Malo nas je, a odkrito povem, da vas niti toliko nisem pričakoval, ker poznam razmere v deželi . . . Vsak pojav med učiteljstvom, ki meri na to, da se pokaže slovensko učiteljstvo kot učiteljstvo katoliškega naroda, nasprotniki prekričé in nositelje katoliških idej med učiteljstvom osmešijo podtikajoč jim umazane namene. Tega terorizma ne prenese vsak, raje prikriva svoje mišljenje in z nami čuti skrivaj. V naših vrstah je doma boječnost in malosrčnost!«³

¹ Slov. Učitelj, 1900, str. 262.

² Učit. Tovariš, 1900, str. 237.

³ Slov. Učitelj, 1900, str. 278.

Kdor ve, da je slovensko učiteljstvo izšlo iz vrst slovenskega vernega ljudstva, je bil ob ustanovitvi »Slomškove zveze« popolnoma prepričan, da je po Kranjskem in po sosednjih deželah razkropljenih še prav mnogo učiteljev in učiteljic, ki so gotovo na tihem želeli biti med onimi maloštevilnimi, a neustrašenimi tovariši in tovarišicami; toda manjkalo jim je poguma. Vdali so se terorizmu ljubeznivih tovarišev iz liberalnega tabora in sramovali so se pokazati, da niso le slovenski, ampak da so tudi katoliški učitelji.

Tovariš Jaklič in z njim mnogi njegovi somišljeniki so pa že takrat slutili, da bo ta bojazen prešla, zato je v svojem govoru nadaljeval: »Upam pa trdno, da vaš lepi zgled, spoštovane tovarišice in ljubi tovariši, vlije našim malosrčnim in boječim tovarišem svetega poguma, da bodo premagali strah in sram, ter da se bodo poslej neustrašeno potegovali za katoliška načela tudi na polju vzgoje in pouka, za ona načela, ki jih je precizoval prvi pedagog našega naroda, dični naš Slomšek, katerega ime nosi naše društvo.«¹

In s tem upanjem v srcu, ki pa nas ni varalo, smo pred desetimi leti zasnovali novo učiteljsko organizacijo, ki naj spaja v eno harmonično celoto šolo, cerkev in dom, t. j. one tri najvažnejše faktorje, ki so nujno prisiljeni, da složno delujejo, ako hočejo slovensko mladino voditi do res edino pravih in edinozveličavnih ciljev.

Zato se je pa tudi po dvorani nekdanjega Katoliškega doma razlegalo živahno in vsestransko odobravanje, ko je tovariš Jaklič v kratkih pa markantnih besedah začrtal program novemu društvu, rekoč: »Naš program je narodna in krščanska šola in tako tudi učiteljstvo: narodno in katoliško ne samo po imenu, ampak tudi po srcu in duhu, katoliško ne samo doma za pečjo, ampak tudi v javnosti.«²

Na podlagi tega jasnega programa se je začelo društveno delovanje; začetkom bolj skromno, polagoma pa vedno bolj krepko, dokler ni v zadnjem času postalo zelo živahno.

Vsa dosedanja zborovanja »Slomškove zveze« niso bila le za zabavo, temveč namenjena resnemu delu. Pri njih se je razpravljalo o najraznovrstnejših pedagoških vprašanjih; nismo pa pozabili tudi gmotnega stanja učiteljstva ter smo zopet in zopet povzdignili glas za izboljšanje naših plač. In gotovo je zasluga »Slomškove zveze«, da se je v tem oziru vsaj nekaj doseglo, ako tudi še ne toliko, kakor bi bilo želeli. Ko se bodo pa uredile finančne razmere kranjske dežele, pa trdno upamo, da bodo poslanci naše S. L. S. prvi, ki bodo storili vse, kar treba, da bodo zadovoljili kranjsko učiteljstvo.

Pri dosedanjih zborovanjih, ne všteti današnjega, je bilo 17 zanimivih in vestno sestavljenih predavanj sledeče vsebine:

¹ Slov. Učitelj, 1900, str. 278.

² Slov. Učitelj, 1900, str. 279.

I. Dne 30. decembra 1901:

1. Dr. Ign. Žitnik: Šolske in učiteljske zadeve v državnem in deželnem zboru.

2. Prof. Ant. Dokler: Kako voditi čitanje?

3. Antonija Štupca: Kakšno bodi delovanje Slomškove zveze?

II. Dne 25. avgusta 1903:

4. Ivan Štrukelj: Učitelj v boju proti alkoholizmu.

5. Dr. Iv. Ev. Krek: Šola in gospodarski napredek.

6. Fr. Jaklič: Učiteljska zadruga.

III. Dne 7. septembra 1907:

7. Štef. Primožič: Nekaj misli o našem gmotnem stanju.

8. Mira Regali: Socialno delovanje učiteljice.

9. Jul. Slapšak: Krščanska vzgoja.

10. Prof. Evg. Jarc: Etika in moderna šola.

11. Iv. Štrukelj: Birokratizem v šoli.

12. Fr. Jaklič: Naša stanovska politika na Kranjskem.

IV. Dne 6. septembra 1908:

13. Mar. Vider: Izobraževalno delovanje učiteljice izven šole.

14. Jul. Slapšak: V koliko je upravičena ženska emancipacija?

V. Dne 7. aprila 1909:

15. Lj. Stiasny: Kmetijsko-nadaljevalna šola.

VI. Dne 2. septembra 1909:

16. Dr. J. Bezjak: Poezija in nje estetični vpliv na učence.

17. Jos. Bregar: Preosnova deželnih šolskih zakonov.

Ako pregledamo imena predavateljev, zapazimo poleg navadnih učiteljev in učiteljic tudi srednješolske profesorje in izkušene politike naše stranke, v zadnjem času pa se naše družbe ne sramujejo niti več okrajni šolski nadzorniki niti šolski svetniki. Vse to kaže, da smo na pravi poti in da je razvoj »Slomškove zveze« tudi za bodočnost zagotovljen.

Pravo življenje se je v »Slomškovi zvezi« začelo v zadnjih letih. Za njen razvoj je bilo odločilno zborovanje dne 30. decembra 1908, ko se je po navdušenem govoru tovariša Ivana Štruklja o pomenu podružnic sklenilo ustanoviti poleg že obstoječe idrijske, vsaj še štiri nove podružnice. Kar smo sklenili, smo tudi izvršili ter dosegli, da imamo danes skupno že sedem podružnic!

Ravno štiri mesece po ustanovitvi »Slomškove zveze«, se je dne 10. januarja 1901 v Idriji ustanovila prva njena podružnica, ki po vsej pravici zasluži, da se je ob tej priliki še prav posebno spominjamo. Ob času, ko je »Slomškova zveza« le revno životarila, se idrijska podružnica ni prav nič brigala za sramotenja nasprotnikov, temveč je neutrudno zbirala svoje sicer maloštevilne, toda vztrajne in požrtvovalne člane k poučnim zborovanjem, katerih se je pa tudi prav pridno udeleževala častita duhovščina idrijske dekanije, in so jo prav krepko podpirali mnogi drugi prijatelji

katoliškega učiteljstva, za kar moramo obojim izreči posebno čast in priznanje.

Da je bila idrijska podružnica ves čas, od dneva ustanovitve pa do danes, res marljivo delavna, spričuje najbolje dejstvo, da je v teku dobrih devetih let priredila 30 zborovanj s 33 predavanji.

Zgledu pogumnih idrijskih Slomškarjev so prav kmalu sledili tovariši solnčne Goriške ter si dne 3. oktobra 1901 ustanovili svojo podružnico za goriški in gradišščanski okraj. Ta podružnica je kmalu prenehala s svojim delovanjem in namesto nje se je 5. septembra 1907 ustanovilo v Gorici »Društvo krščansko mislečega učiteljstva«. To društvo sicer ni pod okriljem »Slomškove zveze«, pač pa vlada med obema prav prijateljsko razmerje.

Tretja podružnica se je ustanovila dne 7. decembra 1902 v Kranju za kranjski in radovljjski okraj, ki se je zlasti zadnji čas jela živahno razvijati.

Dne 24. februarja 1909 se je ustanovila podružnica za Ljubljano, okolico in kamniški okraj. Takoj ob početku svojega bivanja je pokazala veliko življenjsko moč ter je prav pridno prirejala zborovanja in prijateljske sestanke. Kmalu pa se je uvidelo, da je nemogoče, se sestajati k pogostnim zborovanjem, ako je okoliš prevelik. Zato sta se v zadnjem času iz ljubljansko-kamniške podružnice izločili dve novi, manjši podružnici: dne 26. junija 1910 je bila ustanovljena podružnica za kamniški okraj, dne 18. julija 1910 pa podružnica za vrhniški in logaški okraj.

Pa tudi naši dolenski in notranjski tovariši in tovarišice so se že zganili ter si ustanovili svoja zbirališča, kjer se navdušujejo za ideale pravega ljudskega učitelja. Dne 8. julija 1909, je bila ustanovljena dolenska podružnica in dne 3. oktobra 1909 je pričela s svojim delovanjem podružnica za reško dolino.

Zanimiv bi bil pregled predavanj po naših podružnicah, toda preobširno bi postalo moje poročilo; zato se omejim le na število istih:

Idrijska	podružnica	je imela	30 zborovanj	s 33 predavanji,
Kranjska	"	"	3 zborovanja	z 2 "
Ljubljanska	"	"	9 zborovanj	s 5 "
Dolenska	"	"	3 zborovanja	s 4 "
Reška	"	"	5 zborovdnj	z 10 "
Kamniška	"	"	1 zborovanje	z 1 predavanjem
Vrhniška	"	"	1 " z 1 "	
skupaj torej			52 zborovanj	s 56 predavanji.
Če prištejemo še			7 " s 17 "	
pri glavnih zborovanjih, izvemo,				
da smo že imeli			59 zborovanj	s 73 predavanji.

Pred desetimi leti je ponatisnil »Učiteljski Tovariš« iz »Slovenskega Naroda«: »Klerikalci kujejo novo past, v katero bi radi ujeli slovensko učiteljstvo. Ta past bo imela obliko učiteljskega društva in se bo imenovala »Slomškova zveza«. Ni ga stanu na svetu, v katerem bi se ne nahajali nevredni elementi, in tudi med slovenskimi učitelji je takih mož, ki delajo sramoto svojemu stanu s tem, da pospešujejo klerikalna prizadevanja zoper šolo. Ti se bodo dali ujeti tudi v »Slomškovo zvezo« in bodo izkušali napeljati vodo na klerikalni mlin, ali ogromna večina vsega učiteljstva bo z zaničevanjem odklonila hinavsko vabilo klerikalcev za pristop k »Slomškovi zvezi«. Mi nimamo čisto nič proti tem klerikalnim organizacijam. Nasprotno. Še dobro so nam došle. Tako se bode spoznal plevel, ki je doslej na skrivnem rasel med učiteljstvom, tako se bo vsaj ločila ljulika od pšenice, in bo ves svet spoznal tiste neznačajne in malovredne elemente, ki hočejo podreti naše šolstvo in pljujejo v svojo lastno skledo.«¹

Kako milostni so bili pred desetimi leti naši nasprotniki, da niso imeli čisto nič proti temu, da smo se mi »malovredni elementi« ujeli v past, ki so nam jo skovali klerikalci. Danes pa jim je najbrže že žal, da so nam to dovolili, kajti število naših somišljenikov se vedno bolj množi in naša organizacija poganja vedno nove mladike in veje po celi kranjski deželi. Ob tem slovesnem trenutku pa odločno protestiramo, da bi se nam oponašalo, da se v »Slomškovi zvezi« zbirajo samo »malovredni elementi«, da bi bili mi ljulika, in s ponosom trdimo ravno nasprotno, da ne bo več dolgo in ostala bo sama ljulika v »Zavezarskih« društvih; v naših organizacijah pa bo cvet delavnega, za blagor katoliškega ljudstva vnetega krščanskega učiteljstva. In da se to čim preje zgodi, v to pomagaj Bog!

Meditacija ob občnem zboru „Slomškove zveze“.

Slovensko učiteljstvo je v službi krščanskega ljudstva. Z ljudstvom smo v tesni zvezi, ljudstvu služimo kot sorojaki in kot katoličani. Ako bi nas družila samo narodnost, bi ta vez bila rahla, brez trdne podlage. Le katoliški učitelj ima in more imeti vse tiste lastnosti, ki jih naše ljudstvo terja od ljudskega učitelja, če hoče, da ga bo spoštovalo in vzljubilo. Zato je neumljivo, da so še danes nekateri izmed učiteljstva tako trdo- in trmoglavji, da tega ne morejo razumeti, da se dajo mamiti s praznimi in neutemeljenimi trditvami liberalnih kolovodij češ, da je S. L. S. sovražnica

¹ Učit. Tovariš, 1900, 231 in dalje.

šole. Kdo pa se je doslej bolj trudil in kdo se danes bolj trudi za izobrazbo naroda, nego možje, ki jih vidimo v vrstah S. L. S.?

Kaj neki imajo nasprotniki »Slomškove zveze« od tega, da se z zabavljicami in s preziranjem krščanskih učiteljev — kar nas pa prav nič ne moti — drve za nekaterimi strupenimi voditelji, ki jih — kakor soditi — vodi v vsem delovanju edino-le sovraštvo do Cerkve in njenih služabnikov! Ali menijo s tem kaj pridobiti na veljavi, na časti, na premoženju? Ali mislijo, da koristijo s tem svojemu stanu, ali slovenskemu ljudstvu? Ali si bodo z bojem zoper katoliško ime in zoper krščansko šolo zagotovili mirno in sladko vest za zadnjo uro svojega življenja?

Naj nam odgovore na ta vprašanja tisti gg. tovariši, ki so šli meseca avgusta v Novo mesto na skupščino, ter so pritrjevali perverzemu izvajanju poglavarja Gangla, ki mu § 1. o nravno-verski vzgoji nič kaj ne diši in bi rad namesto krščanske morale postavil zmes svoje fantastične modrosti . . .

Naj si možje, ki tako očitno kažejo svoje sovraštvo do verstva in do verske šole, sami pripišejo posledice, naj se potem ponižno potrkajo na prsa, pa naj priznajo »Mea culpa«, če jih ljudstvo ne mara, če se jih izkuša iznebiti in če se v ta namen posluži vseh dopustnih pripomočkov, ki so na razpolago. Ob takih prilikah pride marsikaj na dan, kar bi se bilo morda zakrilo s plaščem ljubezni.

Ko naše ljudstvo tuintam faktično pokaže, da ne mara za vzgojitelja svojih otrok svobodomiselnega učitelja, ter zahteva njegovo premestitev, takrat poznajo tudi naši nasprotniki, ki so obenem nasprotniki sv. Cerkve, verske šole, torej nasprotniki božjega Učenika, — nekatere nauke Kristusove, zlasti pa se radi sklicujejo na nauk o ljubezni do bližnjega. Mi pa, ki poznamo vse nauke Zveličarjeve, vemo, da je nauk o pravičnosti, ki ga je učil isti božji Učenik, prav tako veljaven, kot drugi nauki — pa vemo tudi, da bi se ravno zoper ljubezen do bližnjega — do slovenskega ljudstva — najbolj pregrešili, če bi dovoljevali, da bi mu svobodomisleci kvarili mladino, da bi učitelji, ki rohne zoper versko šolo, trosili svoje pogubonosne nauke med dobrim slovenskim ljudstvom.

Te in druge podobne misli so nas navdajale, ko smo se zbrali člani »Slomškove zveze« dne 8. avgusta v Ljubljani, da smo proslavili desetletni obstoj krščanske učiteljske zveze.

Veliko nas je bilo, dvorana Rokodelskega doma je bila daleko premajhna, da bi bila zadostovala za vse zborovalce učiteljskega stanu, a ne razumemo, zakaj pri nas ni bila navzoča velika večina vsega kranjskega učiteljstva, če razmotrivamo zgorajšnja vprašanja.

Naša organizacija je zidana na trdnih tleh, na stalnih načelih, ki jih ne izpremeni časa zob. Iz boja smo prišli, tako je poudarjal dr. Lampe na pozdravni večeri v Unionovi dvorani, boj za vzvi-

šene ideje je naše veselje, boja se ne ustrašimo, ker vemo, da smo v tem boju zmagovali in bomo še zmagovali v bodoče.

Predvečer naše desetletnice je bil namenjen družabnemu sestanku Slomškarjev in prijateljev krščanskega učiteljstva. Godba, veselo prepevanje, resni, bodrilni, pa tudi razvedrilni govori so se vrstili nepretrgoma ter vžigali v nas nov ogenj navdušenja za nadaljno delo.

Dne 8. avgusta smo se med sv. mašo, ki jo je opravil kanonik Kržič v frančiškanski cerkvi, pomolili Bogu, potem pa smo se podali korporativno na zborovališče v Rokodelskem domu. Kakor vselej, tako so tudi to pot naši ljubi Jelenčevci poslali za kontrolo par svojih mladičev, da bi se prepričali o naši »blamaži«. Mi se jim za pozornost dostojno zahvalimo in le želimo, da bi nas prišli le vselej preštet; samo tega nikar, da bi preveč rentočili in po nepotrebnem kleli, ko se bodo na svojo jezo prepričali, kako rapidno narašča naš zbor, kar so lahko tudi 8. avg. konštatirali.

Zborovalna dvorana je bila, žal, premajhna. Ko je nastopil predsednik naše zveze, državni poslanec Jaklič, je dal duška srčnemu veselju ob tako nepričakovani udeležbi ter je iskreno pozdravil najprej učiteljstvo, osobito tiste neustrašene korenjake, ki so pogumno nastopali za načela Slomškove zveze že ob priliki ustanovnega shoda. Izražal je veselje, da so zborovalce počastili s svojo navzočnostjo tudi zastopniki c. kr. deželnega šolskega sveta, zastopniki poslancev in duhovščine.

Naši nasprotniki pač niso nikdar pričakovali, da bomo praznovali kdaj kak jubilej, kajti prerokovali so nam že takoj izpočetka smrt in pogin. Danes pa se pene jeze, ko vidijo, da se je pri nas uresničil in se še uresničuje narodni pregovor: Iz malega raste veliko.

Danes morajo naši zavistni protivniki radi ali neradi priznati, da se je »Slomškova zveza« razvila v čvrsto drevo, dočim učiteljska liberalna zveza hira, peša, propada na veljavi, ugledu in moči, ker je zidana na trhljem in gnilem temelju. Propadala bo še dalje, to jim garantiramo, dokler bodo imeli v svoji sredi ljudi, ki se odtjujejo Kristusu in njegovim večnotrajnim resnicam.

Da smo slovenskim svobodomislecem in vešam, ki se vrte okrog njih, trn v peti, to so pokazali nam neprijazni časopisi, zakaj o naši prireditvi ni pisalo toliko naše katoliško časopisje, pač pa hočejo liberalni listi vsi vprek zmanjšati našo moč in naš napredek z neprestanim smešenjem. Toda varajo se kruto, kajti taki manevri nam doslej niso škodovali, pa nam tudi v bodoče ne bodo. Naše pošteno ljudstvo nas pozna, nas ljubi. Ljudstvo je z nami in pred ljudstvom se naj lepó skrijejo zasmehovalci krščanskega učiteljstva. O liberalnih listih nismo nikdar pričakovali in tudi ne pričakujemo, da bi o nas pošteno pisali. Preveč razburjati se zaradi

zlobne pisave po liberalnih časopisih tudi ne kaže, kajti ljudje, ki imajo zmešane pojme, so le milovanja vredni. — Mi imamo tako sladko zavest, da smo najhujše boje že prestali, pa se zato tudi novih ne strašimo.

Deželni odbornik dr. Lampe je v svojem nagovoru odločno zavračal napade liberalnih učiteljev na deželni šolski svet, zlasti zato, ker S. L. S. v tem zastopu nima večine. Povedal pa je, kaj naši zastopniki S. L. S. zahtevajo od učiteljstva. Mi zahtevamo, pravi g. govornik, da so učitelji izobraženi; kdor hoče ljudstvo učiti, mora biti na visoki stopnji omike in olike. Zahtevamo dalje, da ljudski učitelj izpolnjuje svoje dolžnosti in da mladino v resnici ljubi.

To so stvarni oziri, ki nas morajo voditi. Krivice ne smemo in nočemo nikomur storiti. Kar smo doslej storili, je bilo vse pravično in za to se lahko zagovarjamo pred celim svetom. Mi nikdar ne bomo hodili za svet vpraševat tistih, ki so naši nasprotniki in nasprotniki ljudstva.

Povsod danes opazujemo, da nastopajo zagovorniki krščanske šole in svobodne šole, t. j. šole brez vere in brez Boga. Kakšne sadove rodi svobodna šola, nam priča žalostna statistika sedanje, brezbožne Francije. Svoj čas je bila Francija na višku omike, bila je nekako za zgled vsem drugim državam. Zdaj pa, ko so razkrist-janili šolo, ko so izvedli ločitev Cerkve od države, se množi število analfabetov, vojaki so polni ošabnosti, ni se nanje več zanesti, med mladino se množe zločini, število rojstev pada od leta do leta itd. Med vojaki francoskimi je 14.000 takih, ki ne znajo brati . . . Sadovi svobodne šole so torej silno žalostni, zato pa ne bomo dopustili, da bi v tem oziru capljali za Francijo. Borili se bomo stanovitno za krščansko šolo in se ne bojimo napadov od nobene strani. Za ta naš trud nam bo hvaležno naše ljudstvo, ki visoko spoštuje poštenega, krščanskega učitelja. »Uverjeni bodite«, tako je končal zastopnik kranjske dežele, »da bo tisti, ki je z ljudstvom, tudi dosegel, kar potrebuje zase.«

Tovariš nadučitelj J. Slapšak je nato med glasnim odobravanjem celega zbora izjavil:

Nam je sveto — staroznano geslo: »Vse za vero, dom, cesarja«. Zato predlagam, da pošljemo vdanostno izjavo ljubljenu vladarju našemu in pa presvetlemu knezoškofu ljubljanskemu. — Predlog je bil soglasno sprejet in se je takoj izvršil. — Odgovor, ki ga je dobila zveza od najvišjega mesta, se glasi:

Cenjenemu društvu »Slomškova zveza« v roke predsednika blagorodnega g. nadučitelja Franceta Jakliča, državnega in dežel-nega poslanca v Dobropoljah.

Na najvišji ukaz njega c. in kr. apostolskega Veličanstva in vsled odloka gospoda deželnega predsednika z dne 18. avgusta, št. 1875, naznanjam vsem udeležencem Najvišjo zahvalo za vda-

nostno brzojavko »Slomškove zveze« povodom desetletnice dne 8. avgusta. — C. kr. okrajni glavar Schönberger.

Brzovajnih pozdravov, ki so jih poslali nekateri zadržani člani in naši prijatelji, ne bomo navajali na tem mestu, ker so bili objavljeni že v »Slovincu«. Omenjamo samo, da je v imenu pevskega društva »Ljubljane« osebno prišel pozdravit našo skupščino deželni odbornik dr. Pegan, ki se je zahvaljeval pevcem naše zveze za sodelovanje pri »Ljubljani« ter govoril, naj se združijo učitelji-pevci še nadalje za lepo pesem v omenjenem glasbenem zavodu. (Konec.)

Šolski voditelj.

Piše nadučitelj Ivan Štrukelj.

Uvod.

V naši šolski literaturi nam manjka knjige, ki bi praktično in kronologično kazala učitelju-voditelju, kako naj vodi upravo šole. Take knjige ali pa vsaj navodila potrebujejo zlasti začetniki, ki jih večinoma nastavljajo za učitelje-voditelje na enorazrednicah — zadnje čase celo na dvorazrednicah! Na učiteljišču se o tem niso mnogo učili, zato so večkrat prisiljeni, da se morajo zatekati h kolegom v sosedščino, ki so dostikrat jako oddaljeni. Drugi si zopet pomagajo s tem; da po cele ure brskajo po šolskem inventarju ter iščejo raznih odredb. Škoda časa! Precej papirja in časa porabijo pa tudi naši c. kr. okrajni šolski nadzorniki, oziroma c. kr. okrajni šolski sveti, ki morajo voditelje opominjevati na to ali ono pisarijo, ki ni še vložena ali pa je nepravilna. Večkrat ti gospodje kako vlogo po dva do trikrat vrnejo, dasi bi jo sami lahko popravili ali pa izpopolnili s kako besedo ali stavkom; tega navadno ne store, ker imajo svoje vzroke za to. Smatrajo pač učitelja tudi za uradnika, kar v resnici tudi je in mu to priznavajo zakonita določila. Vendar naj ne misli nihče, da je glavno učiteljevo delo uradovanje — glavno je učiteljevanje! Ideal nam bodi: Izvrsten učitelj in praktičen uradnik!

Kaj je storiti učitelju-voditelju pred začetkom šolskega leta?

1. Skrbeti mora, da se šola med počitnicami temeljito posnaži, in ako treba tudi tuintam kaj popravi. Izvesti mora seveda vse to krajni šolski svet, šolskega voditelja dolžnost je pa, da ga o pravem času na to opozori. Najbolj pametno je, da šolski voditelj pravočasno napravi vlogo na krajni šolski svet. Na ta način je zavarovan proti krajnemu šolskemu svetu. Da je brez skrbi, naj pošlje enako vlogo, če se mu zdi potrebno, še okraj. šol. svetu, ki ima dolžnost skrbeti, da se zadeva izvrši. Vloga se naredi takole:

Šolsko vodstvo v Dobrépoljah, dne 20. julija 1910.

Št. 215 a.

Krajnemu šolskemu svetu v Dobrépoljah.

Naznanja se krajnemu šolskemu svetu, da je potrebno tekom počitnic šolske sobe prebeliti, temeljito osnažiti, šolske table pritrditi in prepleskati, kakor tudi v nekatera okna vložiti nove šipe.

Voditelj: I. I.

Na c. kr. okrajni šolski svet se naredi enaka vloga, le da se zgoraj nad glavo napiše še „prepis“; na zunanji strani upregnene pole se pa napiše:

Št. 215 b.

C. kr. okrajnemu šolskemu svetu

v

Kočevju

pošilja podpisano šolsko vodstvo notranji prepis za informacijo in za blagohotno nadaljno poslovanje.

Šolsko vodstvo Dobrépolje,
dne 20. julija 1910.

I. I.

Okrajnemu šolskemu svetu je treba pošiljati take vloge le takrat, kadar in kjer krajni šolski svet ne vrši redno svojih dolžnosti.

2. Pravočasno določi, oziroma izporoči trgovcem, katere šolske knjige se bodo potrebovale v šolskem letu, da jih naroči pred pričetkom šolskega leta. Enako ukrene tudi za zvezke. Vendar moram ob tej priliki poudarjati, kar tudi c. kr. deželni šolski svet v svojem „Izvršilnem predpisu“ želi, da naj bi vsa samoučila vsem učencem nakupil krajni šolski svet. Seveda mora biti v tem oziru učitelj previden, da ne naroča sam na račun šolskega vodstva, ampak naroča naj krajni šolski svet, kateremu šolski voditelj da potrebni izkaz o vseh samoučilih. Ako pa krajni šolski svet poveri to nalogo voditelju, tedaj seveda lahko naroči na račun krajnega šolskega sveta in le takrat na račun šolskega vodstva, ako mu je krajni šolski svet že denar izročil; krajnemu šolskemu svetu mora v tem slučaju učitelj dati točni račun, kako je denar uporabil.

3. Enako, če ne še bolj, pa moraš skrbeti pred začetkom šolskega leta za šolske tiskovine. Kakšne moraš imeti, razvidiš najbolj iz zbirke, ki jo mora imeti vsaka šola. Tu zopet dobro preudari, koliko in katerih boš največ potreboval; naredi si tozadevni spisec in ga pošlji pravočasno krajnemu šolskemu svetu, ki je njega dolžnost, da ti tiskovine preskrbi. Ne misli, da jih smeš sam naročiti, krajni šolski svet jih mora pa plačati. — Naročiš jih sam lahko samo tedaj, ako te krajni šolski svet za to naprosi.

4. Ko si tiskovine prejel, je morebiti med njimi tudi šolska matica, v katero bo treba vpisati vse šolo-obvezne otroke, ki vstopijo prvič v šolo in še niso vpisani v šolski matici; pa tudi vse take, ki so se priselili v šolski okoliš od kod drugod. Vpisavanje v šolsko matico pa ni delo učitelja-voditelja, kakor tudi ne popisovanje od hiše do hiše, ampak to stvar ima urediti krajni šolski svet. Pravna voditeljeva dolžnost je, da pravočasno pred pričetkom šolskega leta vloži pri* krajnem šolskem svetu zahtevo za zapisnik vseh novih šoloobveznih otrok. Vloga se naslovi vedno na krajni šolski svet in ne na župni urad, ker od župnega urada ne more šolsko vodstvo tega zahtevati, ampak le od krajnega šolskega sveta, kateri pa more zahtevati potrebne podatke brezplačno in prosto pristojbin od župnega urada. Najbolj pametno in tudi v interesu šole je, da piše šolsko matico sam voditelj seveda proti primerni nagradi. Brezplačno je ni dolžan pisati! Kako se šolska matica piše, je razvidno itak iz tiskovine same.

5. Ko si dobil zaznamek šoloobveznih otrok, bodisi od krajnega šolskega sveta, ali pa da si ga sam sestavil, tedaj glej, da se začetek šole pravočasno naznani po krajevni navadi. Tri dni pred začetkom šole pa naj bo sprejemanje učencev. Da se oznanilo izvrši, mora skrbeti krajni šolski svet, kateremu naj pošlje voditelj pravočasno obvestilo. Ob določenih urah sprejemaj učence v šolo — po kmetih se navadno oglašajo samo začetniki. Bodi z njimi prijazen, ljubezniv, da jih dobiš takoj zase. Na večrazrednih šolah lahko k sprejemanju pritegneš tudi še kako drugo učno moč, seveda le tako, ki zna otroke pridobiti in jim tisti neutemeljeni strah takoj prvi dan odgnati. Učenci, ki še niso izpolnili šestega leta, pa dosežejo to starost v teku šestih mesecev po sklepu zadnjega šolskega leta, ne smejo biti sprejeti v šolo brez dovoljenja kraj. šol. sveta. Ako se ti kaj takih oglasi, napravi si poseben zapisnik, kakor tudi za tiste, ki se oglasijo iz tujih šolskih okolišev, ali ki so že šoli odrasli in bi vendarle radi hodili še v šolo — pa ga predloži s primernim svojim poročilom kraj. šol. svetu. Ako se ne zedinita šolsko vodstvo in krajni šolski svet, tedaj odloči c. kr. okrajni šolski svet.

6. Pred pričetkom šolskega leta pa si moraš sestaviti podrobní učni načrt za svoj razred in ako si voditelj enorazrednice, tedaj za vso šolo t. j. za vse oddelke vsakdanje in ponavljalne šole. Voditelj večrazredne šole pa naj pove že koncem vsakega šolskega leta, kateri razred bo ta ali ona učna moč imela v prihodnjem šolskem letu, da si med počitnicami sestavi podrobní učni načrt, ki ga potem vse učiteljstvo takoj v prvi lokalni konferenci pre-rešeta ter odobri.

7. Tudi urniki naj se sestavijo že pred začetkom šolskega leta in pošljejo v odobrenje c. kr. okr. šol. svetu. Navadno pa se na večrazrednicah urnik sestavlja v lokalni konferenci takoj prvi dan

začetka šolskega pouka. To se pravi: voditelj urnik sestavi, konferenca ga prerešeta in na to se takoj pošlje s primernim poročilom in pojasnilom za odobrenje. Lahko pa tudi ostane urnik neizpremenjen od prejšnjega leta, kar se mora tudi naznaniti c. kr. okr. šol. svetu. Kadar sestavljaš urnik, moraš imeti pred seboj „Učni načrt“ za dotično kategorijo šole, v katerem vidiš določeno število ur za posamezne razrede, oddelke in pa tudi za posamezne predmete. Več o tem v „Izvršilnem predpisu“ stran 11.

Prvi šolski dan.

Učitelj, ki gori za svoj poklic, se veseli prvega šolskega dne; tako tudi pridni otroci. Začetniki so še nezaupljivi in plašni, treba je prav previdno ravnati z njimi. Toda k temi! Kaj naj stori šol. voditelj prvi šolski dan? To razvidiš iz sledeče „Uradne knjige šol. vodstva“, ki jo navadno imenujejo „okrožnico“. Ta knjiga se piše in vodi na vsaki večrazredni šoli. Kako in kdaj, razvidno bode iz vsebine iste.

O k r o ž n i c a.

Št. 1. Šolsko leto 1910./1911. se prične v petek, 9. septembra. Ta dan bo ob osmih šolarska sv. maša in molitev za razsvetljenje Sv. Duha. Pri maši nadzoruje dečke: I., I. in I.; deklice: U., U. in U. Po sv. maši sprejem novih učencev, ter razreditev onih, ki so že obiskovali šolo. Vsi učenci gredo v tiste razrede, ki so jih obiskovali lansko leto. Tu razredniki lanskega leta vse sposobne odbero, ter jih peljejo v novi višji razred. Novi razredniki jih primerno sprejmo, jim odkažejo prostore ter takoj začno uvajati disciplino. Treba jih je opozoriti na lepo vedenje po cestah in na to, da bodo srečujoče ljudi lepo pozdravljali s pozdravom: „Hvaljen Jezus!“ Dalje naj se naznani otrokom, katere knjige bodo rabili, kje se dobe in koliko stanejo. Enako glede zvezkov. Odsotni učenci naj se zaznamenujejo v posebnem zapisniku.

Paziti je posebno na vse one, ki bi hoteli izostati iz vsakdanje šole. Vzrok odsotnosti naj si p. n. učiteljstvo za beleži. Dalje naj se učenci takoj preiščejo glede snage, če so li umiti po obrazu, ušesih, vratu itd.!

Ker pa z rednim poukom prvi dan še ni mogoče pričeti, tedaj ponavljajte iz vseh predmetov in ob določeni uri odпустite otroke domov.

Popoldne ob 3. uri je prva krajna konferenca z nastopnim dnevnim redom:

1. Formalnosti in branje dopisov.
2. Definitivna razreditev otrok.
3. Določitev nadzorstva pred poukom in po pouku.
4. Prereševanje urnika.

5. Pregled in izpopolnitev podrobnih učnih načrtov.
6. Določitev variha učil in knjižničarja.
7. Samostojni nasveti, ki se naj podpisaneu naznanijo pred konferenco.

Videm, dne 15. X. 1910.

Videli in prebrali:

I. I., š. vodja.

Opomba: Za vabilo k lokalnim konferencam naj se uporabljuje posebna tiskovina. Podpisati morajo vabilo vsi učitelji, kateheti in pa tudi kraj. šol. nadzornik.

(Dalje).

Kratka analiza Ganglovega slavnostnega govora v Novem mestu.

„**Uvod.** Popolnoma nezadostni konkordatski šoli je žalostno dobo zaključil novi zakon, ki je s strahom navdajal reakcionarne stranke. Vendar nekaj žalostnega je pa še ostalo po besedah dunajskega tovariša Jessena, ki pravi, da se vzlic vsem dobrotam še vedno poznajo na tem zakonu sledovi šap črne avstrijske hišne mačke, ki je tekla po konceptu tedanjega učnega ministra Hasnerja.“

Te mačkine sledi bi rad g. Gangl izradiral zlasti iz § 1. šolskega zakona, ki ga je avstrijska črna mačka pač le zato, ker ni bilo v avstrijskem parlamentu sedanjih francoskih razmer, morala tako raztačkati, da se je vsaj nekaj izpod njenih šap pocedilo še na nekatere druge paragrafe.

„**Naloga ljudski šoli.**“ Glavno pridobitev, ki so jo s težkim trdom priborili katoliški poslanci hoče zdaj g. Gangl ob veljavo spraviti z jako ponesrečeno razlago.

Besedilo § 1. ljudskošolskega zakona: „Ljudski šoli je naloga, otroke nраво-versko vzgajati“ tolmači: „izobraziti človeka za človeka.“ Mimogrede bodi povedano, da to ni nikakršna razlaga nраво-verske vzgoje, marveč le prazna fraza, votel nič!“ Da bodo kdaj vrli ljudje in državljani, je besedilo v zakonu, g. Gangl pa meni, da za človeka izobraženi človek naj bi bil „pripravljen z duševnimi silami za boj življenja“.

Umljivo, da se govornik pritožuje, „da se vsebina zakona dostikrat, premnogokrat napačno pojmuje in razlaga ter kvarno udejestvuje tako od države same kakor od njenih funkcionarjev, tako od poklicanih kakor nepoklicanih ljudi.“

„**Politiški komentar.** Mi stojimo na tistem stališču, ki so na njem stali politiki, zagovarjajoč Hasnerjev zakonski načrt. Naše

izvrševanje določb § 1. drž. šol. zakona se ne oklepa gole besede, kakor stoji črna na belem, temveč išče tega, kar je skritega v bistvu, v notranjosti, zakaj tudi tu velja resnica, da je samo duh tisti, ki oživilja črko in besedo!“

To drzno trditev izkuša govornik dokazati z nekaterimi citati liberalnih govorov. A ti citati kar nič ne dokazujejo, že zato ne, ker bi mi iz govorov konservativnih govornikov vse krepkeje dokazali verski postulat šolske vzgoje. Naj nam g. Gangl v svojem ljubezni prekipevajočem srcu še milostno privošči to malenkost in sicer tako, „kakor stoji črna na belem“.

Bržkone se zdi g. Ganglu razlaga § 1. zato tako težka, ker res ni v pravem logičnem skladu z mnogimi določbami v zakonu, s katerimi „klerikalci“ niso bili zadovoljni in tudi še zdaj nismo.

„Znanstvena utemeljitev.“ Dolgega Ganglovega besedičenja kratek pomen je vendar to, kar je že samo ob sebi umevno, da, ker je človek družabno bitje, ni zadosti, da se vzgaja sam zase, individualno, ampak tudi z ozirom na družbene razmere.

Stavek: „Znanstveno utemeljitev § 1. drž. šol. zakona nam torej podaja socialna pedagogika, ki zahteva izobrazbo individua za skupnost“, še lahko podpišemo. Toda neumljiv nam je zaključni stavek: „Zato se ne sme vzgojna naloga ljudske šole ozirati le na sedanjo skupnost, nego mora vzgajati otroka v ponositi zavesti, da bo kdaj poklican kot izobražen človek in kot enakovreden in enakopraven državljani dvigati razmere do boljših, plemenitejših oblik. Vzgoja ljudske šole je sredstvo do izpopolnitve vsega, a izpopolnitev vsega je naš vzor!“ Kdo naj to razume? Kaj naj pa storim, da bi izpolnil to frazasto zahtevo? Vprašaj najboljšega pedagoga, in ti ne bo mogel povedati.

Čemu tako daleč iskati in tako skrivnostno govoriti, ko je pa resnica tako blizu! Prvi paragraf drž. šol. zakona zahteva, da naj se vsak posamezni otrok npravno-versko (po naukih svete vere) tako vzgoji, da bo sam zase izvrsten človek, plemenit značaj, pa pride potlej samoposebi, da bode dober državljani!

„Npravno-verska vzgoja.“ Tako je naslovil g. Gangl nadaljno poglavje. Tukaj je pa že napis popolnoma napačen. Čitatelj pričakuje, da bode govornik kaj povedal o šolski vzgoji, govori pa srdito od kraja do konca samo o političnem boju. Bolje bi prijal napis: Bojni klic proti klerikalcem in Slomškarjem!

Krasen nauk daje govornik svojim somišljenikom: „Da se naučiš npravno-verske vzgoje, pojdi v šolo k učeniku vere, ljubezni in odpuščanja, vere bratstva in ponižnosti, ki je še — na križu viseč — prosil za svoje preganjalce in krvnike, ki ni imel prostora, kamor bi položil trudno glavo!“ Ta nauk ljubezni in prizanesljivosti podpre še z mnogimi ljubezenskimi stavki in reki iz svetega pisma. Res, lep pouk, toda — le do pete formalne stopnje! Ko pride

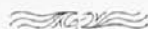
na vrsto uporaba, se pa kar naenkrat razsuje vsa kopica svetih nauk in kakor toča se vsujejo iz bratsko ljubečih ust grde in podle psovke na klerikalce in Slomškarje, vse navzkriž: „farizeji, hinavski hlapci, ki obračajo čelo za rešnjetelesno procesijo k tlom“; „pojdi z zaničevanjem mimo trinogov posvetnega in duhovskega stanu“; „lažniki, hinavci, nečistniki in sovražniki nramno-verske vzgoje“; „slabiči brez poguma in odločnosti“; „pusti jo, od strasti zeleno zlobo, da daje svoje ime na razpolago zavratnemu orlujedi“; „vse obdane od grehov“ itd., itd.

„Razvoj duševnih moči — šola za življenje“. Seveda tudi tukaj pogrešamo verskega momenta, ki je gotovo največjega pomena za vzgojo duševnih sil, zlasti za ojačenje volje in značaja. Ako se zahteva v začetku § 1. državnega šolskega zakona izrečno nramno-verska vzgoja, tudi v nadaljevanju ne more in ne sme obveljati gola etika brez verskih nauk in sredstev!

Posebno je pogrešen stavek: „z lastnim preudarkom si bodo potem sami delali vero in postave“! Postave morda že, a vere pa ne; hvaležni bodimo, da nam jo je Bog dal!

„Sklep“. Za razlago § 1. drž. šolskega zakona torej ni g. Gangl podal posebnih pojasnil razen nekaj napačnih; napadi so nam pa — žal — tudi že več ko preveč znani iz „Učiteljskega Tovariša“ in od drugod.

Slomškar.

KATEHETSKI VESTNIK.

Katehetske beležke.

Podrobni učni načrt za katehete ljudskih šol je sedaj na razpolago. Ker je preč. kn.-škof. ordinariat dovolil, da se načrt dá v tisk, je s tem obenem tudi dopuščeno, da se smemo katehetje po njem ravnati. Če bo poraba načrta obligatorična — nam ni znano. Pri sestavi načrta je bilo vpoštevati mnogo nasvetov in osnutkov, ki so jih poslali marljivi gg. tovariši z dežele. Da je vse nasvete in želje težko spraviti pod en klobuk, je očitno. Upamo, da bomo s knjižico ustregli večini katehetov, vsem pa gotovo ne. Kdor ne bo zadovoljen, naj vpoštevaj vsaj dobro voljo in pa trud urednika in sotrudnikov.

Ker je D. S. K. prvotni osnutek za poizkušnjo izdalo in razdelilo brezplačno, dasi je bilo stroškov okrog 140 kron, smo morali pri ceni novega po-

pravljenega in izpopolnjenega natisa nekoliko poskočiti.

Acta Apostolicae Sedis. Najnovejši zvezek uradnega glasila sv. stolice objavlja zelo važen dekret kongregacije sv. zakramentov o prvem sv. obhajilu otrok. V uvodu prinaša dekret tudi kratko tozadevno zgodovino, ki dokazuje, da sedanja navada, odlasati prvo sv. obhajilo, nasprotuje nauku in naredbam sv. stolice, ki je vedno zahtevala sv. obhajilo v zgodnji otroški dobi.

Kongregacija sv. zakramentov je torej postavila sledeča pravila za sv. obhajilo otrok:

1. Čas, ko se otroci zavedajo pameti in ko so sposobni za spoved in sv. obhajilo, se začne več ali manj s sedmim letom.

S tem letom se pričinja tudi dolžnost za spoved in sv. obhajilo.

2. Za prvo spoved in za prvo sveto obhajilo se ne zahteva, da bi bili otroci popolnoma poučeni v krščanskem nauku. Otrok naj se pozneje razmerno starosti in duševnemu razvoju izpopolnjuje v verstvenih naukih.

3. Za prvo sv. obhajilo se zahteva, da je otrok poučen o najpotrebnejših skrivnostih sv. vere (necessaria necessitate medii), v kolikor je sposoben po svoji duševni zmožnosti, in pa da zna ločiti sv. Evharistijo od navadne jedi.

4. Za dolžnost, da otroci izpolnijo zapoved, ki velevala zgodnjo spoved in sv. obhajilo, so odgovorni tudi tisti, ki jim je izročena vzgoja otrok: Starši, spovedniki, učitelji, župniki.

5. Župniki naj skrbijo, da bodo otroci enkrat ali pa večkrat na leto prejeli skupno sv. obhajilo; k temu sv. obhajilu se povabijo ne samo prvoobhajanci, ampak tudi taki, ki so že poprej hodili k svetemu obhajilu.

6. Dušni pastirji in vzgojitelji naj poskrbe, da bodo otroci po prvem

sv. obhajilu večkrat, morda celo vsak dan pristopali k mizi Gospodovi.

7. Navada, da otroci, ki se že zavedajo pameti, še ne hodijo k spovedi, je docela obsodbe vredna.

8. Odreči otrokom, ki so že pri pameti, sv. obhajilo, je razvada, ki jo treba zavreči.

Dekret je potrjen od sv. očeta dne 7. avgusta t. l. Vsi škofje so zavezani, da ga razglase duhovščini in vernikom. Vsako leto se mora v domačem jeziku prebrati vernikom o velikonočnem času.

Umevno, da ne bo prav lahko faktično izvršiti v celem obsegu naredb, ki jih vsebuje označeni dekret. Katehetom, osobito v mestih, bodo delali zapreke posvetni starši, ki iz strahu pred cerkvijo ter iz drugih razlogov kolikor moč zavlačujejo prvo sv. obhajilo.

Prepričani smo, da je sv. stolica izdala to določilo, ki je dalekosežnega pomena, raditega, da bi se vse prenovilo v Kristusu, da bi se zopet poživila med nami vnema prvih krstjanov. — Čakati hočemo podrobnih navodil, ki jih bo v kratkem izdal preč. knezoškofijski ordinariat.

Vzgojni utrinki.

Patronat za mladino. V Ljubljani je Vincencijeva družba osnovala poseben odsek, ki se bo samostojno pečal z vprašanji, ki spadajo v področje mladinskega varstva. Namen patronata je: skrbeti za varstvo in vzgojo otrok, ki so v verskem in nraavnem oziru zanemarjeni. Odsek bo izročal take otroke poštenim družinam ali pa katoliškim zavodom v vzgojo; gojil bo tesno zvezo s svojimi varovanci tudi po njihovi šolski in učni dobi ter jim bo pomagal do moralne in gnotne samostojnosti. Delovanje patronata Vincencijeve družbe se ima razširiti čez vso deželo. Jedro tvorijo izvršujoči člani, ki podpirajo gnotno in duševno njegovo delovanje. Patronat bo izdajal list

»Krščanski detoljub«, ki je prešel v njegovo last. Ta skrbno urejevani vzgojni list že izhaja 19. leto, pa se bo sedaj nanovo pomladil in učvrstil. Prijave in doneske sprejemata predsednik Vincencijeve družbe, prof. dr. Gruden in tajnik Albin Zajc, računski asistent v Ljubljani, Poljanska c. št. 11.

Mladina in takozvane narodne veselice. Dočim dobromisleči mladino-ljubi stikajo po vsakovrstnih sredstvih, da ohranijo mladino, da jo rešijo propasti in iztrgajo iz nevarnosti, vidimo, kako se ob raznih prilikah mladiči boljših rodov in velikem slogu pohujšujejo in zavajajo v zlo. Opozarjamo samo na velike slavnosti, kamor vodijo osobito liberalni Ljubljančani svoje otroke, da ondi

srčejo strupeni duh liberalstva. Vprašamo: Kje najdete treznomislega očeta, ki bi odobral, da se spušča mladina na popivanja, plesišča in zabavišča, kakršna so priredili liberalci dne 3. julija v Ljubljani? Če iščejo takozvani naprednjaki rešitve slo-

venskega naroda v popivanju, ... ha-beant sibi! Žal nam je le mladine, ki se pogreza v mlakužo propalosti. Oblastva naj bi bila pozorna tudi na take prilike ter naj bi zabranila, da bi bile take veselice omejene na gotovo starost.

UČITELJSKI VESTNIK.

Osebnosti. Profesorji dr. Alfonz Levičnik na I. ljubljanski državni gimnaziji, dr. Oton Jauker na ljubljanski nemški državni gimnaziji, dr. Jožef Debevec na kranjski državni gimnaziji in Ivan Maselj na novomeški gimnaziji so s 1. oktobrom 1910 povišani v VIII. činovni razred.

Imenovanje. Mestni učitelj Karel Javoršek je dobil službo učitelja na slovenski trgovski šoli v Ljubljani. Častitamo!

Častno svetinjo za 40letno zvesto službovanje je dobil nadučitelj J. Pokorn v Horjulu.

Ravnateljski naslov je podelil naučni minister nadučitelju Andreju Grča v Radovljici, nadučitelju nemške deške šole v Ljubljani Božidarju Valenta, voditeljici dekliške osemrazrednice pri sv. Jakobu gdčn. M. Maroutovi, in voditeljici osemrazrednice v zavodu Lichtenturničnem v Ljubljani s. Eleonori. Enako odlikovanje je bilo podeljeno tudi šulferajnski šoli v Ljubljani.

Častni člani „Slomškove zveze“. Pri zadnjem občnem zboru so bili soglasno izvoljeni za častne člane naše zveze p. n. gg.: Državni poslanec in načelnik S. L. S. dr. Ivan Šusteršič, dež. odbornik, prof. Evg. Jarc, sem. vodja prof. dr. J. Lesar, č. kanonik prof. A. Kržič in drž. poslanec Fr. Jaklič.

Na vrsto so prišli učitelji mestne občine Trst. Dne 29. julija je tržaški mestni svet zvišal plače komunalnemu učiteljstvu. Temeljni dohodki učitelja ob imenovanju znašajo 2600 kron. V tej vsoti je všteta tudi sta-

narina 600 K, ki se pa pozneje poviša na 700—900 K. Plačilni razredi so se odpravili, plača raste na vsakih pet let brez ozira na druge okolnosti; poleg tega se dovoljujejo še petletnice, tri prve po 300 K, tri zadnje po 400 K. Podučitelji z usposob. izpitom imajo temeljne plače 1400 K; podučitelji z maturo pa 1000 K. Voditelji dobe seveda tudi funkcijske doklade od 200 do 600 kron.

Plače učiteljice (petletnice in stannarina) znašajo 85 odstotkov učiteljskih prejemkov.

Zdaj je ostalo brez ureditve plače menda edino še učiteljstvo kranjske dežele. Vzorcev za povišanje plač je že na kupe. Kate-rega bodo zbrali naši zastopniki, z vsakim bomo zadovoljni.

C. kr. okrajni nadzorniki — državni uradniki v IX. in VIII. činovnem razredu. Naučno ministrstvo je poslalo vsem deželnim šolskim svetom okrožnice s pozivom, naj predlagajo, kako izvršiti podržavljenje. Dvomimo, če bo ta korak šolstvu v korist.

Ljudsko šolstvo. Imenovani so gg. učitelji, oziroma gdčne. učiteljice: Za nadučitelja v Št. Juriju pod Kumom J. Pečnik, na Raki Janez Golob; za učitelje so stalno nameščeni: Tit Grčar v Št. Rupertu, Anton Lomšek v Cerkljah, Ana Goli v Šmarjeti, Alojzija Mavrin v Cerkljah, Ivana Logar v Selu pri Šumberku, Karol Blažič v Erzelju, Fr. Kalan v Gribljah, Ivana Jamšek na Studencu-Igu, Kornelija Koncilija v Tunjicah. — Upokojeni so gg.: Franc Zorè v Šmartnem, Anton Žibert na Ježici, Franc Kavčič pri D. M. v Polju, Andrej Kmet v Cerkljah,

Jernej Čenčič v Kamniku, Matilda Achatz-Gorjančeva. — Na šulferajnski šoli v Brežicah se sme sprejeti k večjemu 44 otrok. — Dalje so upokojeni gg.: A. Adlešič v Krškem, J. Grčar v Radovljici, A. Javoršek v Spodnji Šiški, Helena Repovž pri Sv. Križu (začasno), Antonija Hribar v Št. Vidu pri Zatični, J. Stanovnik v Selcih, Evgenija Lapajne v Senožečah (začasno). — Razširi se šola na Krki v trirazrednico. — Za učiteljico v Strugah je imenovana gdčna. Josipina Smole, za nadučitelja v Št. Petru g. Julij Čenčič, za učiteljico v Češnjici gdčna. Ana Ogulin; v Leskovec je

prišel g. učitelj Fr. Trošt, v Spodnjo Šiško g. Jos. Wagner, gdčna. Roza Krapš in iz službenih ozirov g. J. Petrič iz Rudnika. — V stalni pokoj so stopili gg. nadučitelji: Fr. Dular v Vavtvasi, gdčna. Doroteja Dereani na Savi in Jak. Osterman v Kočevski Paki, Fr. Pokorn v Horjulu, Al. Račič v Boštanju, g. Pirc-Zey Frančiška v Štrekljencu. — Za učitelja-voditelja na Colu je imenovan g. Dominik Bric; prov. učiteljica v Nevljah gdč. Pavla Bregant je imenovana za ljudsko šolo v Šmartnem, gdč. A. Klančar pazaprovizorično voditeljico kamniške dekleške šole.

Naša zborovanja.

Živi, rasti, cveti najmlajša hčerka na Slomškovi poti! Tako je pozdravil naš vrli prijatelj gori na Jesenicah 18. julija našo vrhniško-logaško podružnico, ki je bila ustanovljena ob številni navzočnosti učiteljstva in prijateljev Slomškove zveze. O podrobnostih ustanovitve, animiranega zborovanja, o navdušenih pozdravih, ustmenih in pismenih, o krasno uspelem banketu, o izletu v vrhniško okolico i. dr., je poročal že naš »Slovenec«. Nekaj pa moramo še posebej poudarjati v našem listu, kar nas je osobito veselilo in ojunalo, t. j. iskreni pozdravi in navzočnost vrlih vrhniških veljakov: župana dr. Marouta, sod. svetnika Kobala, davčnega administratorja V. Premka in drugih uradnikov. Čutili smo se s tem ne le počaščene, ampak spoznali smo — in to je poglavitno — kako vpošteva, ceni in ljubi vrlo uradništvo vrhniško našo Slomškovo zvezo in pa učiteljstvo, zbrano v tej zvezi. Krščansko uradništvo in poštena svetna inteligenca, ki je zavzeta za blagor slovenskega ljudstva, ki ve, da je naše dobro krščansko ljudstvo združeno v Slovenski Ljudski Stranki, spoštuje in podpira oni del učiteljstva, ki soglaša s S. L. S., ki izpovedava ista načela, kakor naše slovensko ljudstvo. Tudi pošteno uradništvo je prepriča-

no, da moremo z mirnim srcem zupati svojo deco v vzgojo le takim učiteljem, ki jih prešinja živa in dejanska vera, pa iskrena ljubezen do naroda.

Poudarjamo tudi, kar smo že večkrat omenjali, da je vladalo tudi na Vrhnikih, ne le pri zborovanju, ampak tudi pri banketu in pri celi prireditvi neskaljeno, neprisiljeno, odkritosrčno in iskreno veselje. Kjer so dobra srca, tam je tudi pošteno in presrečno veselje doma. Bog daj novi podružnici obilo blagoslova. Naj se ravna — to velja tudi drugim podružnicam — po tehtnih besedah, ki jih je navajal v pozdravu tovariš g. Simon: »Malo govoriti, veliko delati, vse potrpeti.«

V odbor nove podružnice so voljeni gg.: Robert Ziegler, Ivan Štrekelj, D. Bric, gdčna. Julijana Kobal, gdčna. Marija Jurjevčič in katehet Turšič.

Podružnica „Slomškove zveze“ v Idriji je imela v zadnjem času dve zborovanji, o katerih še nismo poročali. Dne 17. maja je v Idriji predavala c. kr. vadniška učiteljica gdč. Marija Štupca o »risanju ozir. slikanju v 4. in 5. šol. letu.« Predavanje je bilo jako zanimivo in vrlo poučno, kajti gdč. predavateljica je podala poleg obilnih navodil o risanju in slikanju še polno drugih nauk, kako

ravno pri tem pouku učitelj lahko vzgojno deluje s tem, da navaja otroke k redu, snažnosti, varčnosti i t. d. Le žal, da je izborna govornica le prosto predavala in ne moremo vsled tega njenega krasnega predavanja priobčiti v celoti. — Dne 14. julija pa je zborovala naša podružnica v Zireh. Predaval je c. kr. učitelj g. Josip Novak o temi »Zakaj in kako naj gre učiteljstvo v boj proti alkoholizmu?« S tem zborovanjem je bilo združeno tudi slovo od zvestega člana nadučitelja g. Janka Bajca, ki je zapustil naš okraj ter se preselil na svoje novo službeno mesto v št. Vid nad Ljubljano. — Dne 4. oktobra ima podružnica v Idriji svoj redni občni zbor, na kar cenj. člane in članice že sedaj opozarjamo.

Izlet na Sveto Goro. »Dan 24. avgusta je za Goriško velevažen, ker je dan vstajenja krščansko mislečega goriškega učiteljstva,« tako je pisal »Slovenec« po lepo uspelem sestanku, ki ga je priredilo goriško krščansko učiteljstvo v družbi 26 zastopnikov in zastopnic naše »Slomškove zveze« v Gorici. Z veseljem beležimo to dejstvo ter kličemo: Ideja Slomškova mora prevzeti in prešiniti vso Goriško! — Za mazače iz nasprotnega tabora, ki jim preseda že beseda Sveta Gora, kamor so napravili pri tej priliki naši Slomškarji izlet, za tiste skvarjene tovariše, kateri se predrznejo po listih smešiti verske čute poštenih ljudskih vzgojiteljev, nimamo drugega izraza, kakor pomilovalni »fej vas bodi!«

Goriški prijatelji »Slomškove zveze« so se 24. avgusta prepričali, da imajo in bodo imeli v svoji borbi za krščanska načela in za versko šolo veliko zaslombo ne le v kranjskem učiteljstvu, ampak še večjo v ogromni večini dobrega in poštenomislečega ljudstva.

Pozdravni večer v Gorici, kakor tudi zborovanje na Sveti Gori se je prav povoljno obneslo. Ker so bile podrobnosti dovolj opisane v »Slovincu« in ker bomo referat gdčne. učiteljice Gulin: »Kako naj deluje

učitelj, oziroma učiteljica izven šole«, objavili posebej v celoti, se omejimo tu samo na prekrasno pismo, ki ga je poslal zborovalcem prevzvišeni nadškof goriški dr. Fr. Sedej:

Krščansko mislečemu učiteljstvu, romajočemu na Sv. Goro!

Mladine ne vzgojujejo mrtve knjige in mnogovrstne šolske postave, ampak živi učitelji. Naravno je torej, da učitelj brez krščanskega prepričanja in življenja ne bo nikdar vdihnil svojim učencem npravnosti, verskega naziranja in jim dal krščanske vzgoje, tudi če bi poleg § 1. državnih šolskih postav vsi drugi paragrafi to učiteljem zabičavali. Črka je mrtva, duh je, ki oživlja! Dokler ne bo krščanski duh prešinjal naših učiteljev in šolskih oblasti, bo moderna ljudska šola ostala kakor doslej — **draga ustanova**, ki ne ustreza svojemu namenu, **spodtika** in **težka butara** našemu krščanskemu ljudstvu, vir moderne skvarjenosti. In slab rod bo rodil še slabšega in zlo se bo čedalje množilo! Tu je treba hitre odpomoči, drugače naš mili narod propade.

V dobi, **ko se na Goriškem prepo-veduje dajati poljubovati šolski mladini svetinja sv. Alojzija, vzora krščanske mladine, in se mu trga lilija, simbol nedolžnosti, iz rok, ko se trga šolskim deklicam svetinjica Brezmadežne Device z vratu in se meče v pljuvalnike**, z velikim veseljem in zadoščenjem pozdravljamo hrabro četo krščanskih učiteljev in učiteljic, romajočo na Sv. Goro. Vam, predragi sotrudniki duhovnov pri vzgoji otrok, učiteljska služba ni strankarstvo ali obrt, ampak visok poklic. Vaš namen je podati šolski mladini ne samo prvega potrebnega znanja za življenje, da postanejo koristni udje človeške družbe in dobri državljani, ampak tudi **voditi jo k Bogu**, njih zadnjemu nadnaravnemu cilju, da postanejo tudi npravnstveni ljudje, dobri kristjani, krepki značaji.

Vsaka dobra stvar pa ima svoje sovražnike.

In žal! Sovražniki krščanske vzgoje so največ svobodomiselni učitelji

v zvezi s koristolovnimi liberalci. Nič jim ni mar: ne državna šolska postava, ki izrecno predpisuje verskonravno vzgojo na ljudskih šolah, ni jim sveta službena prisega, niti se jim ne smili ubogi slovenski narod, ki je v ogromni večini katolišk; učitelje plačuje narod, kateremu je sveta katoliška vera najdražja svetinja, podlaga prave izomike, porok časne in večne sreče.

Ali, hvala Bogu, začelo se je tudi pri nas dani. Ob tleh je na Kranjskem pogubonosni, hinavski liberalizem in vrla »**Slomškova zveza**« raste in se širi tudi zunaj Kranjske, vkljub preziranju, zaničevanju in terorizmu od neke strani. Peščica krščansko mislečih učiteljev in učiteljic se na Goriškem bori neustrašeno dalje. In v tem boju jim prihajajo bratje s Kranjske na pomoč. »**Viribus unitis**« — je geslo našega presvetlega cesarja. »Rešite mi mladino!« je vzdih njegovega skrbnega očetovskega srca. Ker pa po besedah sv. Pavla (I. Kor. III., 7.) »ni nič, kateri sadi, in nič, kateri priliva, ampak Bog je, ki rast daje«, zato je treba Vašemu plemenitemu delu pomoči od zgoraj. Šele tedaj, ko so apostoli prejeli Svetega Duha, so postali učitelji narodov in preobrazili lice zemlje. Srečna in krščanska je bila torej misel, da se goriški in kranjski učitelji zatečejo na Sv. Goro pod varstvo one, ki se zove »Sedež modrosti«.

V tem znamenju boste zmagali!

Priporočam Vam edinost, vztrajnost, potrpežljivost in tudi ljubezen do svojih zaslepljenih nasprotnikov. Milostljivi Bog naj blagoslovi zvezo Vaših src in Marija Devica svetogorska, ki je odbila od goriške dežele protestantizem, ki je s svojo deviško nogo strla glavo peklenski kači, naj Vam izprosi bogatih in trajnih uspehov na polju krščanske izobrazbe!

Še enkrat Vas vse prijazno pozdravljam in iz srca blagoslavljam velevdani

† **Frančišek, nadškof.**

V Gorici, dne 21. avgusta 1910.

Zahvala. Ob priliki našega izleta v Gorico in na Sveto Goro so nam izkazali tovariši, kakor tudi gg. prof. Kolenc, dr. Srebrnič, urednik Kremžar in dr. toliko ljubeznivosti in naklonjenosti, da smo se dolžni javnim potom presrečno zahvaliti. Bog živi goriške tovariše in tovarišice, živila goriška krščanska inteligenca! — Za vse udeležence: Jaklič, Štrukelj.

Občni zbor podružnice »Slomškove zveze« za radovljiski in kranjski okraj ni bil tako številno obiskan, kakor smo pričakovali. Komodnost, malenkostni oziri in izgovori niso na mestu, kadar se hočemo tudi v javnosti pokazati. Pokažimo pri vsaki taki priliki, kaj smo in koliko nas je. To bo najboljša agitacija za naš naraščaj.

Občni zbor je bil na Bledu; vodil ga je predsednik prof. Dokler, ki je poleg uradnega poročila o društvenem stanju dal nekatera navodila, kako naj se posamezni člani trudijo, da se bo podružnica Slomškove zveze na Gorenjskem krepko in čvrsto razvila in utrdila. Na sporedu je bilo tudi predavanje nadučitelja Fr. Petriča o alkoholu z ozirom na šolo. Poudarjal je najprej, kako važno nalogo ima učitelj kot vzgojitelj, da z besedo in zgledom nastopi kot bojevnik zoper največjega sovražnika današnje dobe: zoper alkoholnega kralja. Rane, ki se v poznejši dobi ne dajo več zaceliti in popraviti, lahko prepreči s skrbno vzgojo za mladino vnet učitelj. G. referent je na podlagi ilustracij (lastnega izdelka) obrazložil bistvo in škodljivost alkohola ter zavrgel in ovrnil običajne in goljufive fraze o koristi alkohola. Predavanje bo še nadaljeval o priliki prvega prihodnjega sestanka, dne 4. oktobra v Naklem ob 1. uri.

Društvo krščanskega učiteljstva v Istri je imelo svoj občni zbor 20. avg. v Trstu. To društvo, ki ima tudi svoje glasilo „Narodna prosvjeta“, je do zadnjega časa le skromno životalo; sedaj je pa krepko stopilo na noge. Boriti se je moralo, kakor pri nas, z nestrpnimi nasprotniki, ki so

poštene učitelje sumničili, smešili, tožili itd. Tudi Tovariševci so bili že odprli predala svojega lista italijanaškim učiteljem iz Istre, kjer so nazivljali krščanske istrske učitelje nazadnjake, popovske podr... i dr. Posledica tega je bila, da je istrsko krščansko učiteljstvo izstopilo iz »Zaveze« ter si je oskrbelo lastno organizacijo, ki se prav lepo razvija. Prorokovanje o razpadu društva se ni in se ne bo izpolnilo, kajti postavljeno je na dva neporušna stebra: na sv. vero in na narod hrvatski v Istri. Za predsednika je bil izvoljen Bačić.

Hrvatskemu učit. društvu »Narodna prosvjeta« za Istro v Pazinu želimo velikega uspeha.

Ločitev dalmatinskega učiteljstva. 1. avg. se je v Splitu vršil občni zbor »Saveza dalmat. učiteljstva«, na katerem je prišlo do ločitve med starejšim in mlajšim učiteljstvom. starejši učitelji, ki imajo upravo »Saveza« v rokah, so poštenega krščanskega mišljenja in zato niso pustili »Saveza« in svojega glasila izrabljati v svobodnjaške svrhe. Mladi Smo-

dlakovci so zato sklenili dobiti »Savez« v svoje roke ali pa osnovati svoje lastno društvo. Na predsestan-ku v soboto zvečer so med seboj zbrali 50 kron in šli nato k predsedniku »Saveza« g. Bradiču z zahtevo, da njih petdesetorico vpiše a »Savez« — radi bi bili namreč na občnem zboru odločevali. Predsednik je to seveda odbil. Drugo jutro so takoj pokazali svojo kulturo. Vpili so, da se morajo »popje«, t. j. dva kateheta, z občnega zbora odstraniti. Ko niso uspeli, so s klici proti klerikalizmu zapustili občni zbor in se zbrali v mestnem gledališču, kjer so takoj ustanovili lastno društvo in sklenili izdajati svoj list. »Savez« pa je sijajno zboroval brez njih in med drugim soglasno in navdušeno sprejel predlog, da se ta učiteljska organizacija izrecno postavi na krščansko stališče. Upajmo, da bo pošteno dalmatinsko ljudstvo vedelo ceniti vrednost tega značajnega koraka in prav voliti med učiteljstvom, kakor je to znalo tudi slovensko ljudstvo. Iz srca želimo vrlemu krščanskemu učiteljstvu v Dalmaciji rast in procvit!

RAZNOTEROSTI.

Veliko gmotno podpora 200 K je naklonil »Slomškovi zvezi« semeniški vodja in č. kanonik prof. dr. J. Lesar. V imenu zveze se odbor preblagemu dobrotniku in prijatelju krščanskega učiteljstva najiskrenejše zahvaljuje. Častnemu članu Slomškove zveze naj Bog obilno povrne!

Nov dijaški konvikt v Ljubljani. Dne 1. septembra je bilo blagoslovljeno novo lepó poslopje, konvikt v Ma-

rijanišču, ki bo služil istemu namenu, kakor poprej Alojzijšče. Slovesnega blagoslova, ki ga je izvršil presvetli knezoškof dr. A. B. Jeglič, se je udeležilo precej odličnih šolnikov, osebno sta bila navzoča tudi dež. predsednik baron Schwarz in njega namestnik grof Chorinsky. — V zavod je sprejetih tudi več učiteljskihnikov.

„Slovenski Učitelj“ izhaja sredi vsakega meseca. Celoletna naročnina 4 K. Roko piši učiteljske stroke naj se pošilja jo c. kr. učitelju Jož. Novaku, Idrija; katehetske in vzgojne stvari pa katehetu A. Čadežu, Semeniška ulica št. 2 v Ljubljani. Naročnino in reklamacije sprejema: Uredništvo »Slovenskega Učitelja« v Ljubljani.

Urednika: J. Novak in A. Čadež. Tiska Kat. Tiskarna. Obl. odgovoren: Iv. Rakovec.

Poezija v ljudski šoli.

(Gimn. ravnatelj, svetnik dr. J. Bezjak.)

I.

Poezija je nekaj vzvišenega, nekaj svetega. To je že trdil stari grški filozof Platon. Jaz pa še pristavim, da je tudi nekaj skrivnostnega, nekaj bajnega.

Poezija daje naši duši peroti, na katerih nas dviga nad zemeljsko vsakdanjost ter povzdiguje k nebesnim višinam; poezija nas blaži, nas tolaži, nam vzbuja najlepša, najvišja čuvstva kakor vse, kar je sveto; poezija ogreva našo dušo, kadar ječi pod pezo navadnosti, nečimernosti ter drugih človeških slabosti.

Poezija pa je tudi neka tajna in bajna moč: vzbuja v nas skrivnostnosladka čuvstva, ki jih ne more vzbujaati nobena druga umetnost v tej meri in na tak način; vzbuja našo fantazijo, ki si z njo krasimo in lepotečimo zemeljski dom ter ga izpreminjamo v bajno svetišče. Kadarkoli čitam ali slišim divno pesem, se mi zazdi, da je moja duša odplavala v gotiško katedralo, kjer vlada neka bajna tišina, neki tajinstveni polumrak, neki blažilni mir, kjer se človeka polaste nehote čuvstva pobožnosti, ponižnosti, bogoljubnosti, hrepenenja po višinah.

Pravi pesnik, ki ga je Bog obdaril s to čudotvorno silo pesniške umetnosti, je torej kakor svečenik, ki posreduje med nami in nebesi, ki dviga naša srca kvišku nam pojoč: Sursum corda! Obrnite svojo dušo proč od žalostne vsakdanjosti, od teh težav in skrbi, ki vas more; obrnite jih kvišku, tja, kjer je mir, kjer je lepota, kjer je veličanstvo. Kako bi pač bilo žalostno, kako pusto naše življenje brez poezije! Hodili bi, kakor potnik po puščavi: kakor daleč tudi sega njegov pogled, ničesar ne opazi nego kamenje, pesek in pesek, tu in tam trnjev grm, bodeč osat; nad njim pa se razpenja v neizmerne daljave nebesni obok, ki raz njega peče solnce, peče in peče. Potnik zdihuje, jedva se vleče dalje, žeja ga mori, glad ga muči, — toda nikjer ni pomoči. Zdajci pa zagleda nekaj zelenega: zablise se v daljavi gole puščave zelen otoček: oaza je. Glej, virček žubori med zeleno travo, zelena drevesa dajejo toli zaželeno, ljubo senco. Vse moči zbere potnik ter hiti tja, da se ohladi, okrepča in ojunači za nadaljnjo težko pot.

Tako se zatečemo tudi mi k zlati knjigi svete poezije, kadarkoli se hočemo odpočiti na kameniti poti težavnega življenja. Takrat odložimo za hip težak tovor morečih skrbi.

Poezija nas torej kakor vsaka umetnost vara, da za kratek čas pozabimo življenske težkoče, življenske nizkote in grdobe. Slika nam življenje lepše, divnejše, nego je v istini. Poezija je torej za nas vir najčistejšega veselja: vodi nas v palačo prave lepote, vzbuja v nas estetiško čuvstvovanje.

Poezija pa je tudi najmočnejši vir za ublaževanje naše duše, ima torej velik etički pomen. Koliko divnih, blagih, plemenitih, vzvišenih misli ter idej so izlili pesniki raznih časov in raznih narodov v svoje umotvore! Kdo bi mogel vse te ideje preiskati ter sestaviti? Na koliko načinov so se samo ideje božanstva, božjega veličanstva, božje vsemogočnosti, večnosti, vsemirja, svetovne divnosti opevale in slikale po raznovrstnih pesnikih? Vsako teh in takih etičkih idej pa vzbudi v čitatelju ali poslušalcu tudi višje čuvstvo, in po znanem psihološkem zakonu se vsa čuvstva tem bolj utrjujejo, čim česče se vzbujajo.

To sta torej najiminennejša razloga, da čitamo lepe pesmi, bajke, povesti, pravljice, pripovedke. Prav ta dva razloga pa sta tudi merodajna za nas učitelje, da uvajamo našo šolsko deco in mladino v lepoto, svetost in vzvišenost prave poezije.

Glede na estetiško stran njenega učinkovanja moram še posebe poudarjati, da je poleg umetnosti slikarstva in podobarstva poezija tista mogočna umetnost, ki najbolj učinkuje na razvoj estetiškega čuvstvovanja. Samo treba je pravega pouka, da učenci dojemajo estetiške slike, ki jih ponuja poezija, ter spoznavajo pravo lepoto. Do naj-

novejših časov je sicer estetika bila pastorka v ljudskih in srednjih šolah; toda začeli so uvidevati, da je gojitev čustva za lepoto neizogibno potrebna, kajti estetično čustvovanje pospešuje moralno ali npravstveno čustvovanje. Čim bolj se namreč v človeku goji ter neguje nagnjenost do vsega, kar je lepo, tembolj se človek sam približuje temu, kar je dobro in plemenito. Človek z razvitim estetiškim čustvom ne posirovi lahko; ne govori grdo, ne preklinja, ne razgraja, sploh se ne vede nespodobno, živalsko, ker se sramuje takega počenjanja, kot estetiško izobražen človek. Vse delovanje in vedenje estetičnega človeka je nekam lepo urejeno in harmonično zakroženo. Vse to pa je že neka opora za npravstvenost, neka priprava nanjo. Do prave npravnosti vodi pot vselej skozi estetičnost.

Raditega moramo pri razpravljanju poetičnih proizvodov zlasti paziti na estetiško učinkovanje.

Poleg estetiškega vpliva prave poezije hočem še navesti tretji razlog, da gojimo poezijo v ljudski šoli v največji meri: to je današnji materializem.

Mnogo se je tožilo in se toži o njem in čedalje bolj prodira v najširše sloje. Ljudje hrepene po bogastvu ter se pehajo ves ljubi za njim: denar, imetje, dobiček jim je nad vse; zlato tele jih miče, okoli njega plešejo. Več ko imajo, več hočejo imeti. Uživati, v razkošnosti živeti, to je njihovo geslo; v to svrhu uporabljajo razna, tudi prepovedana sredstva. Tako pa propadajo telesno in duševno ter ne poznajo ne zadovoljnosti, ne prave sreče. Ali kar človeka dela srečnega, niso »zakladi, ki jih rja in molji snedo«, ampak hrepenenje po vzvišenih ciljih, po vzorih, ki jih navadno vsakdanje življenje ne pozna, nima in ne more dajati.

Ti ljudje, ki se tako pogrezajo v materializmu, tudi ne poznajo prave poezije, ne vedo ceniti njene visoke vrednosti, njenega vpliva na človeško srce. A življenje brez poezije je, kakor sem gori naslikal, pusta pokrajina, kjer ni zelenih travnikov in gozdov, kjer ni pisanih in dehtečih cvetlic, kjer ni žuborečih virčkov, kjer ni veselih ptičkov, kjer ni oživljajočega solnca, kjer vlada tihota, puščoba in mraz, kjer srce umira v samopasnosti ter nečimernosti.

Prava poezija pa vzbuja v naši duši višja čustva, čustva za vse, kar je lepega, dobrega, blagega, plemenitega, ter tako deluje proti brezsrčnemu egoizmu in krutemu materializmu. Raditega ne moremo prerano začeti gojiti prave poezije v šoli. Delovati moramo v pravem krščanskem duhu, da širimo ljubezen do bližnjika in sploh vzorni altruizem med našo, nam učiteljem izročeno mladežjo. To pa dosežemo kakor z raznimi sredstvi, tako pred vsem s poezijo.

Naposled mi je še navesti en razlog, zakaj da naj gojimo poezijo. Naši ljudski ter umetniški pesniki so nam spesnili toliko divnih pesmi, obogatili naše slovstvo s toliko množico raznovrstnih krasnih proizvodov svoje domišljije, jezik pa s toliko lepimi in dražestnimi rekli ter podobami, da bi se hudo pregrešili proti važnemu ter imenitnemu vzgojnemu načelu: Vzgajaj v narodnostnem duhu in za narod! Ko bi svojih učencev ne učili spoznavati lepote domačega jezika in čislati ter spoštovati tistih mož, ki krase naše borno življenje s proizvodi svoje nebeške domišljije, bi ne bili popolni vzgojitelji.

Ali odkod vendar izvira pojav, da se naše ljudstvo tako malo briga za krasoto prave poezije vkljub tem imenitnim razlogom, ki sem jih naštel? — Vzrok te prikazni gotovo ne more ležati samo v tistem hrepenenju po materialnih zakladih, marveč iščimo ga nekje drugje! Iščimo ga v šoli pri nas samih! Kakor ti je namreč treba zanimanja za vsako stvar, bodisi duševno delo ali sploh duševen pojav, bodisi materialno stanje, če želiš, da ti naj napreduje: tako je tudi treba buditi živo zanimanje za poezijo, in to se mora vršiti v šoli, kjer nam je narod najbližji po dušah naše učeče se mladine, ki jo naj gojimo, poučujemo, naobražamo, usposobljamo za prihodnost, za življenje.

A prav ta buditev zanimanja se ne vrši po šolah tako, kakor bi bilo potrebno. Razpravljanje raznih pesmi ne goji pravega okusa za lepoto poezije. Mnogokrat se razlagajo pesmi zgolj za razum, ne za srce, marsikrat celo na vsakdanji, trivialni način brez vsakega duševnega poleta. Poezijo moramo nežno prijemati kakor pisanega in nežnega metulja; če ga trdo primemo za krila, mu snamemo prah, ki

lepotiči njegove lahke peroti. Pravtako oropamo poezijo njenega leska z robatim razpravljanjem.

Učitelj bodi tedaj pravi svečenik; on odpiraj šolski mladini na stečaj vrata v svetišče poezije, vodi jo v to svetišče z vnemo in zanosom; vzbujaj njeno zanimanje, njeno navdušenost, da bodo radi bivali v tem svetišču, da se bodo naslajali na sijaju in blesku, ki ga napolnjuje, izkratka: da bodo radi poslušali lepo poezijo in jo radi čitali in da jo bodo čitali s srcem in duhom.

II.

Oglejmo si torej pot, po kateri je voditi učence do navedenega smotra!

1. Pred vsem jih je treba spraviti v tisti duševni položaj, ki ga Nemec prav dobro imenuje „Stimmung“, rekel bi, v neko čuvstveno razpoloženost. Učenci naj radovedni ter nekako nestrpni pričakujejo vsebino pesmi; njihovo sočuvstvovanje se mora vzbuditi ter se polagoma preliti v tista čuvstva, ki jih vzbuja pesem sama. Zato pa mora biti vsebina pesmi taka, da lahko in hitro vzbudi otroško čuvstvovanje, da zadene prave strune, ki najdejo odmev v srcu naših učencev. Da je prvi pogoj za to lahka umljivost pesmi, je samo ob sebi jasno. Izvečine nahajamo v slovenskih ljudskošolskih čitankah lepo število takih pesmi: pojejo o večnolepi naravi; o njenih čudesih, o letnih časih, o žuborečih virčkih in potočkih, o dehtečih rožicah, o veselih ptičkih, sploh o živalstvu in rastlinstvu; slave ljubezen do Boga, do bližnjega, do domovine ter povzdigujejo prijateljstvo in nesebičnost; poveljujejo razne kreposti in druge človeške vrline, lepoto in kras domovine i. t. d. Največ je takih, ki opevajo božje stvarstvo, in to po vsej pravici; ta čuvstveni krog je otroku najbližji: narava z vsemi svojimi čudovitimi pojavi ter krasotami je tisto svetišče, ki je otroku vedno odprto. Izogibati pa se moramo pesmi, ki bi bile neumljive ali le težko umljive, ki bi žalile otroško čuvstvovanje ali bi vzbujale čuvstva, ki so otrokom še zagonetka, ki bi premogočno vplivale na njih domišljijo ali jo celo zavajale na kriva pota.

Rekel sem, da je treba učence spraviti v pravo razpoloženje. Glede na pripravo moramo torej ločiti epske pesmi od lirskih; one-le spadajo v vrsto pripovednega pesništva, tam se bode tako postopalo kakor pri kaki povesti; z nekoliko vprašanji skušaj vzbuditi učitelj tiste apercipujoče predstave, na katerih zgraja novo povest; pri teh-le pa ne bode treba take posebne priprave: lirska pesem bodi učencu neka žlahtna dišava, s katero učitelj oslaja svoj pouk!

Iz koncentracije pouka pa izvira, da izvečine pesemco lahko nasloni na katero točko prejšnjega pouka; ne bo mu treba vzbuditi mnogo apercipujočih predstav.

Razpravljaj je n. pr. o lastovki; učenci jo sedaj dobro poznajo; vedo, odkod in kdaj prihaja k nam, kdaj nas zapušča, da je oznanjevalka ljubke spomladi, da jo ljudstvo ceni ter ljubi, da ima za dobro znamenje, če gnezdi v hiši. Morda je celo v šoli tako gnezdo, morda so v njem že mladiči, ki jih starec in starka pridno krmita, morda slišijo njiju žvrgolenje v šolsko sobo. Učitelj je otroke opozoril na to in sedaj so že v tistem razpoloženju, ki ga zahtevam za dober in koristen sprejem pesmi. Nastopi majhen odmor, da učenci to nekoliko prebavijo, potem pa učitelj nadaljuje: „Da, zares, ljubke, nežne in dražestne so te živalce, vsi jih ljubimo. Tudi naš pesnik Gregorčič jih je imel zelo rad ter nam je spesnil o njih lepo pesemco. Poslušajte, kaj pravi!“ Nato se vstopi pred učence ter jame deklamovati: Lastovkam. Lastovke, oj, Bog vas primi, ko po dolgi, ostri zimi priletele ste nazaj, i. t. d. (gl. II. čitanko Schreiner-Hubadovo, str. 59.). Ali bilo bi razpravljati pesem „Pomlad“. (gl. isto čitanko str. 27.). V nazornem nauku je učitelj govoril o pomladi. Dejal je učencem tudi: „Opazujte na svojem potu v šolo in iz šole, kaj vidite vsak dan lepega v naravi!“ — Na to počaka krasnega pomladanskega dne. Nakratko še enkrat obrne pozornost učencev vun na divno naravo: na milo, zlato solnce, ki tako prijetno in blagodejno siplje svoje žarke raz jasno, modro nebo; na ljubke ptičke, ki skačejo z vejice na vejico, hvaleč Stvarnika z milimi pesmicami, dalje na pisane cvetke, po katerih čebele brenče ter nabirajo strd; omeni radost, ki jo vzbuja vse to v naših srcih ter preide k pesmi. Krasni dan, učiteljeve vznesene besede in učencev lastno opazovanje jih je že spravilo v pravo razpoloženost. Ker gre tu za

močan vtisk, slikaj učitelj sam! Toda njegove besede naj bodo preproste, ljubke, mehke in mile, a vendar navdušene! Človeški glas ima veliko moč do naših src. Od pravega tona je zavisen ves efekt. Prehod na deklamacijo pa bodi približno ta-le: „Glejte, otroci, tako je ljubi Bog ustvaril to divno naravo v naše največje veselje, dal pa je tudi umetnikom zmožnost, da jo znajo naslikati: slikarji z leskečimi barvami, pesniki pa z živimi besedami, da se naslaja tudi naše uhona tej krasoti, ki jo občuduje naše oko. Pesnik Stritar je med temi pesniki, ki opevajo lepo spomlad. Pravi pa tako-le. Poslušajte! „Mlado je nebo se razpelo in jasno ko ribje oko ...“

2. Poudarjam, da učitelj naj deklamuje; zakaj čisto drugače učinkuje na učenca vzorna deklamacija nego navadno čitanje, bodi še tako vzorno. To velja tudi za epske pesmi. Učenci naj poslušajo pri zaprtih knjigah! Učitelj deklamuj jasno, vzneseno, prepričevalno in če je treba, tudi navdušeno ter ognjevit! Tempo deklamovanja bodi prikrojen mislim in podobam ter prizorom pesnikovim! Zategadelj pa mora učitelj tudi poznati pravila pravega deklamovanja ter se sam pridno vaditi v njem.

Ni mi do tega, da bi razpravljaj o teh pravilih; toda eno, in to je glavno, naj vendar izustim: Učitelj pri svojem deklamovanju jasno kaži, da je sam zavzet od vsebine pesmi, da tudi nanj močno vplivajo pesnikove besede, da sodelujeta pri deklamaciji um in srce. Pri tej priliki naj opozorim na dve knjigi, ki ju bo učitelj čital z velikim pridom, hoteč se poučiti o tem vprašanju: Palleske, „Die Kunst des Vortrages“, Leipzig 1893 (4. izdaja) in Humperdink „Über den Vortrag epischer und lyrischer Dichtungen“, Köln 1886.

3. Besedno in stvarno razlaganje, ki se na to pridruži, bodi kratko, zlasti pri lirskih pesmih; kajti te-le so izvečine lahko umljive, ker se naslanjajo na znano snov. Največjo napako bi zagrešil učitelj, hoteč zabresti v obširno razlaganje: tako bi čisto uničil učinek pesmi. Ne pozabimo tudi svoje pozornosti obračati na estetiško stran poezije: na razlaganje lepih poetičkih izrazov, rekel ter prisodob.

Slikoviti izrazi ter jezikovne podobe so pravo bogastvo ter pravi kras materinščine. Od roda do roda se širijo ter množé po imenitnih pisateljih in ustvarjujočih pesnikih. Te slike podajajo jeziku pesniški duh, ga čudovito krasi ter bude našo domišljijo. Učitelj ima torej v pesniški uri najlepšo priliko, da učenca uči lepote materinščine.

Pri tem razlaganju je učitelju v prvi vrsti gledati na to, da v učencih na pravi način zbudi domišljijo: podobe, ki jih slikajo pesnikove besede, morajo učencem postati tako jasne, da jim stopijo pred dušo, kakor istinite slike pred oči. Tu pridejo izvečine v uvaževanje olepševalni priimki (epiteta ornantia), prenos (metafore) in poosebitve (personifikacije). Učenci naj se uče prav nazirati ter umevati izraze, kakor: zlato solnce, beli sneg, lahke peroti; sladki up, grenke solze, bridka sablja; plamen ljubezni, megla nesreče, noč obupa, cvetje življenja ...! Naj si zares predstavljajo domovino kot krasno, visokostasno, resno, ljubo ženo z milim obličjem, ki se zdaj veseli, zdaj topi v solzah, ki na njo zdaj sije solnce sreče, zdaj jo obdajajo megle nesreče; tako naj si jo predstavljajo, čitajoč Praprotnikovo „Domovino“. Nevihta jim bodi resnično taka, kakršno slika Gregorčič v pesmi „O nevihti“: velikanska, strašna žena, pokrita s plaščem oblakov, segajočim od neba do zemlje, pod katerim „nosi bič prikrit, oj, bič iz zrn ledenih zviti“.

Često pa je treba za pravo razumevanje posebne natančnejše analize cele podobe. Vzemimo stavke: Ptičje petje je polnilo njegovo dušo z radostjo. Srce mu je prekipevalo veselja. Pesnik je izlil čuvstva svojega srca v mile pesemce. Povsod ena in ista misel in podoba. Analizujmo jo! Otroci spoznajo pri tem analizovanju, da je duša kakor posoda, v katero lahko zlivamo čuvstva, katero lahko napolnjujemo s čuvstvi kakor z žlahtno tekočino. In če se polna posoda premočno ogreje, ali če je prepolna, prekipi tekočina; tako prekipi tudi duša čuvstva, ki jo napolnjuje, če je prepolna čuvstva ali se človek preveč ogreje, razvname za kako stvar. In kakor lahko prelivamo tekočine iz posod v posode, tako tudi pesnik svoja čuvstva lahko preliva iz svoje duše v pesemce ter jih v teh pesemcah pošilja med svet. V pesmih, ki so pesniku draga posoda njegovih čuvstev, spoznavamo, kako je pesnik čutil, v njih čitamo in slišimo o njegovem čuvstvovanju. Te pesnikove besede pa bude tudi v našem srcu ista čuvstva, ki so tamkaj v globini počivala in spala.

Tako analizovanje slik je potrebno, da jih učenci začno jasno nazirati. Dokler jim slikovit izraz ni tako jasen, da stoji pred njihovo dušo, kakor stoji istinita podoba pred našimi očmi, dotlej ni pričakovati pravega dožemanja, pa tudi ne tistega estetiškega učinka, ki je za učence tako blagodejen.

Razlaganje se vrši, kakor je naravno, po kiticah, oziroma logičskih odstavkih.

4. Po vglabljanju, ki se nato pridruži, učitelj dopolnjuje to, česar učenci niso čisto dojeli pri razlaganju. Pri pesmih gre tu zopet za etiško ter estetiško stran: učenci opisujejo krajevne, časovne in druge razmere, označujejo v epskih pesmih delujoče osebe ter razkazujejo njih mišljenje, čuvstvovanje, delovanje. Tu pa je zlasti najlepša prilika za takozvane estetiške slike, ki se tako malo uvažujejo v ljudski, pa tudi v srednji šoli. Po dobro izbranih vprašanih učiteljevih namreč sestavljajo učenci sličice, ki se podajajo iz pesmi. Ker je Stritarjeva romanca „Turki na Slevici“ splošno znana, naj uporabim to pesem, da pokažem, kakšne slike bi se dale iz nje sestaviti.

Po dotičnih vprašanih in odgovorih dobimo približno te-le slike:

Pred nami se širi ravan, na kateri leži vas Slevica. Za vasjo se vzdiguje gora, na kateri je sezidana cerkva Matere božje, kamor romarji radi zahajajo častit Devico Marijo. Kakor se sveti bel golobček iznad črne strehe, tako se blišči zvonik z belo cerkvijo iznad temnozelenega smrečja, ki ga obdaja. V glavnem altarju cerkvice pa stoji kip Matere božje, ki drži Jezusa v naročju. Doslej je vladal sveti mir v dolini in na gori. Zdajci prešine vik in krik to tihoto, ta sveti mir: vasici se bliža kakor morski val velika truma plenzeljnih, krvoločnih in požigajočih Turkov.

Druga slika. Kar se ne more braniti, vse beži pred Turki: starci, otroci, žene ter hite proti cerkvi vrh gore prosit Marijo pomoči. Križe snemajo s sten, da bi jih s seboj nosili kakor v procesiji, in kdor ne more hoditi, tega neso na goro. Tu se vrše razni prizori obupa in stahu. Glejte, tam skoči mlada mati k zibelci, urno vzame otročiča iz nje ter prime starejšo hčerko za roko, mlajši sin pa zgrabi jokaje za njeno krilo ter se ga plaho drži; naposled še vzdigne mož starega očeta, ki ne more več iti, na svoje rame: tako se držeč hiti vsa obitelj proti cerkvi. Kako se vendar ljubijo in podpirajo med seboj! Ali taka slika ne gane učencev, če jo učitelj živo naslika in si jo učenci prav tako živo predstavljajo v svoji domišljiji? —

Tretja slika. Za njimi hiti truma čvrstih mladeničev in mož, z raznim orožjem oboroženih: ti nesejo puške, drugi kose, tretji sekire, oni cepce, zopet drugi železne krampe in lopate. To so hrabri junaki, ki ljubijo svojo vas, svojo rodno zemljo, ki ljubijo svoje žene in otroke, svoje očete in matere, ki so pripravljeni, pogumno se boriti proti krutemu sovražniku, braniti svoj dom in svojce in v tem boju, če je treba, tudi žrtvovati svoje življenje. Navdaja jih neukročen pogum. Tako korakajo na goro, da bi tam gori branili tiste, ki se ne morejo vojskovati ter v cerkvi iščejo zavetja.

Četrta slika. Cerkev pa je že tako polna teh slabih, starih in bolnih ljudi, da se vse tere. Stiskajo se kakor ovce, ki jih plaši volk, ali golobje, ki se skrivajo pred jastrebom. Na kolenih kleče pred podobo Matere božje, globoko vzdihujoč in goreče moleč, naj jih usliši, se jih usmili ter jih reši strašne, jim preteče nesreče. Vrata cerkvice so zavarovana z močnimi zapahi, pred njimi pa stoji kakor trdna stena mladeničev in mož gosta truma, da zabrani Turkom vhod v cerkev.

Peta slika. Zdajci prihrumejo Turki, na njih čelu sam poveljnik, in vname se strašen boj; sablje in sekire zvenče, in kmalu se zemlja rdeči od prelite krvi. Slovenski junaki se bore hrabro kakor levi — marsikateri je že izdihnil svojo dušo pod bridko sabljo divjega sovražnika. Toda ves njihov pogum je zaman; ni jim mogoče vzdržati prevelikega navala močnejših sovražnikov. Že so razbiti zapahi, vrata v cerkev odprta in sam turški paša prihrumi na čilem konjiču na cerkveni prag, da bi planil na ubogo ljudstvo v cerkvi.

Šesta slika. V tem hipu zastaneta konju prednji nogi na cerkvenem pragu, kakor pribit stoji ter ne more dalje, paša sam pa obledi ter prepade, ne more več vihteti roke, ki mu drži oster meč, in ves preplašen strmi proti glavnemu altarju, odkoder je Devica Marija z ostrim pogledom presunila njegovo zlobno dušo, vzdignivši svojo roko, da bi branila svoje verne kristjane, krvoločnega in brezsrčnega pogana. Hipoma obrne turški poveljnik svojega konja in se spusti v beg, za njim pa dero vsi Turki, kakor bi jih gnal hudobni duh po bregu navzdol in kmalu je slevska gora prazna sovražnikov.

Primer za lirsko pesem, in sicer za omenjeno „Pomlad“. Mislimo si, da se pred nami razprostira lepa, zelena livada tja do gozda, kjer drevje poganja prve svoje popke ter jame zeleneti. Po livadi pa cveto zvončki, zlatice, trobentice. Marljive čebelice že brenče od cvetke do cvetke, nabiraje strd, in pestri metulji letajo sem ter tja. Še več življenja opazujemo na tej livadi: čreda goveje živine se pase zadovoljna po njej in pastir, ki jo čuva, uka in piska vesel. Tam na drevju pa, ki raste ob robu livade, žvrgole ptice pevke, zlasti ščinkovci. Povsodi je vse polno veselja, vse se raduje zlate pomladi ter hvali Stvarnika. Tudi starček je zapustil svojo hišico, stoječo ob robu gozda, ter se greje na solncu, ki tako milo, tako toplo seva raz modro, jasno nebo.

Take slike imenitno učinkujejo na otroško fantazijo, po fantaziji pa na njih srce, na čuvstvovanje; vzbujajo torej v njih blaga, višja čuvstva in lepe misli, bude pa v njih tudi tem večje zanimanje za poetiške proizvode.

In ako podpira našo bujno domišljijo še dobra slika, da oči zares vidijo, četudi samo naslikano, kar misli duša, je učinek toliko večji. Zaraditega bi bilo dobro, ko bi mogli v šoli pesniškim besedam dajati opore z resničnimi slikami; brez dvojbe bi te besede mnogo globlje in močnejše vplivale na otroška srca. Nemci so že uporabili ta psihološki moment v etiško in estetiško smer; imajo večje število takih slik, ki z njimi pojasnjujejo in upodabljajo pesmi. Zakaj bi se pa v nas Slovencih ne oglasil umetnik — saj jih hvala Bogu imamo — ter si pridobil nove slave s takimi slikami, ki bi se dale uporabljati v šolah pri razpravljanju pesmi? Založnik za tako podjetje bi se že tudi dobil.

Poznam podobo, ki jo tudi lahko rabimo v slovenskih šolah; kaže nam v grmovju skrito gnezdece, h kateremu se je priplazil deček, ki ga radovedno ogleduje. Na gnezdecu sedeča starka pa ga plaho gleda. To podobo bi lahko porabili, če nam je razpravljati Stritarjevo „Ptičje gnezdo“: „Tiho, tiho, le počasi, da stopinja se ne glasi!“ i. t. d. Treba je samo pripravnega trenutka, in ta bi nastopil pri vglabljanju. Poetiška slika je že sestavljena, morda tako-le: „Pred seboj vidimo gost grmiček, v varnem krilu njegovih gostih vejic pa visi skrito ljubko gnezdece. Starka sedi na njem ter vsa plaha s trepačnim očescem in hitro utripajočim srčecem gleda na otroka, ki je približal svojo glavo temu grmičku: boji se za svoja jajčka, ki bi iz njih rada izvalila svoje mladiče. Narisavši to poetiško sliko, seže učitelj po istiniti podobi, jo dvigne ter hitro pokaže učencem. To je presenečenje in zanimanje! Vsi otroci so pokoncu, da bi bolje videli sliko.

Toda poudarjati moram, da učitelj praviloma ne sestavlja sam teh pesniških podob; učenci jih morajo tvarjati, ravnaje se po učiteljevih vprašanjih: učitelj je voditelj, učenci so izvrševalci. Pri tem sestavljanju močno deluje učenceva domišljija in bolj ko se je učenec takim potem vglobil v pesem, večji bo estetiški, zlasti pa etiški učinek; kajti čim bolj živo si učenci predstavljajo čas, kraj, način in druge okoliščnosti prizora ali dogodka; čim jasneje in bistreje nazirajo osebe po njih mišljenju, čuvstvovanju in delovanju, tem bolj učinkuje pesem na njih etiško čuvstvovanje. Etiška stran se posebno daje izkoriščati v epskih pesmih, ki opevajo imenitne osebe ter njih plemenita dejanja. Tako n. pr. učenci spoznajo iz gorenje pesmi „Turki na Slevici“, kako so bili mladeniči, kako moške hrabri ter pogumni; kako so ljubili domačijo in svoje, kako so žrtvovali celo svoje življenje za nje; kako so bili pobožni, zlasti kako veliko zaupanje so imeli v Devico Marijo, ki jih tudi zares ni zapustila v največji sili. To spoznavanje mogočno učinkuje na učencev čuvstva hrabrosti, ponižnosti in zaupanje v božjo pomoč.

5. Ali naj se pridruži temu vglabljanju tudi osnutek ali razporedba pesmi, to zavisi od obsežnosti ter vrste pesmi: kratkih lirskih pesmi ne razčlenjajmo, skupni učinek bi tem potem oslabil prav tako kakor z obširnimi razlaganjem. Izvestno pa naj se pesem razčleni, če je epska ali če je obširnejša.

Gorenjo pesem „Lastovkam“ bi lahko razčlenili tako-le: 1. Pesnik pozdravlja lastovke, oznanjevalke pomladi; 2. vabi jih, naj se naselijo pod njegovo streho; 3. obljubi jim, da hoče skrbeti zanje ter varovati njih zarod. Kratko bi lahko rekli tudi tako: 1. pozdrav, 2. vabilo, 3. obljuba.

6. Da se predstave o značajih, ki nastopajo v pesmih, še bolj utrdijo ali da se prizori in situacije še bolj vglobijo, naj se poiščejo slični značaji ali prizori v drugih pesmih ali tudi v nevezanih spisih ter naj se z njimi primerjajo! Treba je tedaj pesmi tudi med seboj primerjati ali družiti. Ako so n. pr. učenci čitali Aškerčevega „Brod-

nika" pred romanco "Turki na Slevici", se vrši družitev brez težave pri tej-le pesmi. Ako pa sledi čitanje "Brodnika" šele za onole romanco, se lahko izvrši družitev pri "Brodniku". Pesmi sta si namreč po času in po osebah sorodni: obema je zajeta snov iz turških časov, v obeh se proslavljajo neustrašenost, junaštvo in ljubezen do domačije, oziroma domovine.

7. Sledi proces abstrakcije. Z nekoliko vprašanji povzamemo jedro ali glavno misel. Tu je spet učitelju biti opreznemu. Često se išče nauk ali resnica v vsakem spisu; toda marsikrat ni je najti v prozaškem čitivu, kamo-li v poetičkem. Marsikateri pesniški umotvor je brez vsake višje resnice, a brez ideje ni nobeden: neka misel, in četudi samo estetiška, je v njem vselej izražena. Kakšen nauk bi neki hotel kdo najti v Zupančičevi "Na poljani" ali "Čez noč" ali "Mak"? —

V epskih pesmih je pač večkrat skrit kak nauk za življenje, vselej v poetičskih basnih; ta nauk seveda moramo iz pesmi izluščiti ter ga učenec pokazati. To pa se vrši kakor pri berilih pripovedne vsebine: otroci morajo dotično resnico izluščiti sami, učitelj jih le vodi ter uči, kako naj to store.

Izvestno pa ima vsaka pesem neko idejo, neko glavno misel, ali ta ideja mora na učenca vplivati že sama ob sebi in tudi vpliva, če je učitelj dobro razložil pesem ter vse uporabil, da se zagotovi ta učinek. Tako je n. pr. v Schillerjevem odlomku "Oblast ognja" (iz "Pesmi o zvonu") glavna misel grozna in strahovita moč ognja, ki vse razdere in ki je proti njej človek tako majhen in tako brezmočen! To idejo učenec lahko najde sam, če mu jo je učitelj že nekoliko namignil.

8. Uporabljajo naj se lirske pesmi samo v ta namen, da se jih učenci uče estetiško očitati ter lepo deklamovati in, če imajo melodijo, tudi lepo peti. Jezikovno, bodisi ustno ali pismeno pretresovanje škoduje celotnemu učinku. Pač pa epske pesmi lahko uporabljajo za spise, zlasti v tem zmišlu, da upodabljajo take slike kakor sem prej orisal. V ta namen (za risanje slik) se smejo izkoriščati tudi lirske pesmi.

Treba pa je pesmi še bolj izkoriščati glede na estetiški učinek. Navadno se v ljudski šoli zanemarja vnanja pesniška oblika ali se gre mimo nje z nekaj besedami. Vendar pa moramo učencev pozornost obračati tudi na to stran, moramo jih seznanjati tudi s tistim vnanjim okrasom pesmi, ki ga sicer čutijo, ker ga dojemajo s svojimi ušesi, pa ga še dovolj ne poznajo: to so ritem ali pesniška mera, verzi ali pesniške vrstice, in pesniške rime. To je muzikalna stran poezije. S tem večjo pozornostjo učenci poslušajo in čitajo pesmi, čim bolj spoznavajo to vnanje sredstvo estetičnega učinkovanja.

Tako se jim začne jasiti, zakaj pesem, če jo čitamo na glas, tako dobrodejno učinkuje na ušesa; zakaj doni tako blagoglasno; zakaj je učinek vsake pesmi le takrat pravi, kadar jo slišimo lepo prednašati ali jo sami čitamo. Pridejo torej do zaključka, da moramo pesmi glasno čitati, če hočemo imeti pravi užitek.

III.

S tem razpravljanjem poetičskih proizvodov pa še učiteljevo poetičsko delovanje ni končano.

Pravi učitelj, ki je vnet za poezijo, ki je morda celo sam nekoliko pesniški navdahnjen, lahko zanaša poezijo tudi v druge šolske predmete, učenca zanje navdušuje ter povsodi, v vsem pouku, vzbuja njihovo zanimanje in veselje za lepoto. Tako iz pouka podi dolgočasnost in suhoparnost, ki je največja sovražnica šolskega pouka.

Kako si mislim učiteljevo postopanje, naj pokažem na nekaterih slučajih.

Recimo, da mu je v prirotopisni uri razpravljati o žolni. Kako naj zanese poezijo v to uro? — nič ni lažjega; treba mu je samo upodobiti pravo pesniško sliko, ki naj vzbudi v učencih živo zanimanje ter jim obenem naj ponudi estetiški užitek. Pravil bode približno tako-le:

"Otroci, pojdite zdaj v duhu z menoj v lep, zelen gozd! Mislite si ga prav živo! Vstopimo tiho in mirno, kakor v kako svetišče! Visoka debela drevesa se kvišku vzdigujejo kakor cerkveni stebri ter nosijo zeleno streho. Neki polumrak vlada po vsem gozdu. Le tu in tam se prikrade radoveden solnčni žarek skozi zeleno streho gostega listja. Povsod

je vse tiho, samo tam ob robu skače od kamna do kamna potoček, čigar žuborenje se razlega po gozdni tišini. Na tleh raste dáleč na okoli mehak mah; po njem stopamo naprej. Čuj, kaj pa zdaj zaslišimo? Tek, tek! nam zadoni otlo od nekega debela. Tiho se bližamo in zopet bije na naše uho: tek, tek, tek! Kakor bi kdo s kladivcem udarjal po debelu. Zdaj smo čisto blizu, povzdignemo svoje oči in kaj zagledamo? Precej velik ptič v zeleni obleki ter z rdečo kapico na glavi se drži s svojimi kremplji skorje ter s svojim kljunom močno udarja na deblo. Izvestno ga že nekateri poznajo. Da, da, to je žolna. O njej pa vam hočem zdaj še več zanimivega in lepega povedati."

Prav slično lahko nastopa, če, hoče razpravljati o kaki cvetici, n. pr. o zvončku, vijolici, trobentici. —

Pri živalstvu in rastlinstvu naj učitelj ne pozabi v to svrhu uporabljati živalskih in rastlinskih pravlji in basni, ki jih ljudstvo dobro pozna, ki so tako poetične, ki s svojim poetičnim čarom krasijo prirodoisne ure! Komu n. pr. ni znana basen o liščku, ki je zato tako lepo pisan, ker je ljubi Bog, ko je barval ptičke, naposled pobral še razne ostanke barv iz lončkov ter z njimi poslikal liščka, ki se je zadnji približal Stvarniku?

Kdo ne pozna basni o slavcu ki mu je Bog sicer dal neznatno sivkasto obleko, zato pa mu je podaril vir melodij, kakršnih ne zna peti noben drug ptič? Znana je tudi basen o zvončku, ki je edini izmed cvetic prosečemu snegu dal belo haljo; raditega pa mu ta tudi prizanaša, da sme že takrat prizvonkljati, ko še pokriva zemljo, dočim je drugim cvetkam prisegel smrt. Krasna je legenda o škrjančku, ki ga je Jezus ustvaril iz zemeljske grude, na katero je padel kmetov znoj i. t. d.

S takimi basnimi, legendami in drugimi narodnimi pričami se v učencih gotovo vzbuja ne samo zanimanje za pouk, ampak tudi, kar je prav velikega pomena, estetično čuvstvovanje.

Spisje tudi lahko postane poetiško po svoji snovi in po načinu, kako učitelj postopa. Često naj torej učenci uporabljajo kaj poetiškega: naj opisujejo, kaj so opazovali lepega pomladnega jutra na poti v šolo, naj opišejo cvetoči travnik, žuboreči potok, solnčni zahod, večerno zarjo i. t. d. Tu je zlasti treba uvaževati takozvano prosto spisje. Pri tem učenci lahko ustvarjajo slike svoje domišljije, pripovedujejo pravljice, ki so si jih sami izmislili, opisujejo to, kar so sami opazovali, tudi izpremenjeno in z bolj živimi barvami, sploh upodabljajo kaj lepega, kar razveseljuje naše srce. To-le pa je treba poudarjati: lepo mora biti, učinkovati mora na našo dušo vse, o čemer hočejo pisati; kajti le to je poetiško, le to je estetiško.

V zemljepisnih urah učitelj lahko slika lepoto raznih krajev, pokrajin, zemljá, gorá, rek, jezer, morij. Naj ima čisto pripravljen poetiški oris: ta vnema učence, vzbuja njih poželenje po tej lepoti in krasoti sveta ter deluje na estetiško čuvstvovanje. Zraven naj podpira take s pesniško vnemo pisane orise s krajevnimi slikami, kakršnih je zdaj dobivati v raznih zavodih, kjer se izdelujejo nazorila.

Takim potem učitelj oživljal ves pouk, ter vzbujal v učencih pravo čuvstvo za lepoto! Tako postopajoč je v pravem pomenu besede učitelj-vzgojitelj, ki koristi vsemu narodu, ker plemeniti poedince in s tem vse ljudstvo, ker pomaga dvigati njega kulturno stanje, ker deluje potom estetičnega čuvstva za čednosti in kreposti; kajti lepota je od Boga in vodi zopet do Boga.

Razpis učiteljskih služb.

Na trirazrednici v Boštanj (okraj Krško) nadučiteljsko mesto v stalno nameščenje do 1. novembra. — Nadučiteljsko mesto na dvorazrednici v Kočevski Reki v stalno ali začasno nameščenje do 6. oktobra. — Na štirirazrednici na Dobrovi (okraj ljubljanska okolica) učiteljsko mesto v stalno nameščenje do 5. oktobra. — Učiteljsko mesto na trirazrednici na Krki (okraj Litija) v stalno nameščenje do 1. novembra. — Na petirazrednici v Postojni učiteljsko mesto za moške prosilce v stalno nameščenje do 29. septembra. — Na trirazrednici v Horjulu (okraj ljubljanska okolica) nadučiteljsko mesto v stalno nameščenje do 5. oktobra. — Na dvorazrednici na Colu (okraj Postojna) učeno mesto v stalno nameščenje do 1. oktobra.

Današnja številka je namenjena v prvi vrsti proslavi desetletnice »Slomškove zveze«, zato smo katehetske stvari odložili za prihodnjo številko.

Tudi poročilo o „Djakovskem tečaju“ je vsled tega izostalo.

Uredništvo.

